

petrol-iş

Kadın

Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası Kadın Dergisi

SAYI: 70 TEMMUZ 2023

Hem evde hem işte çalışan
kadının dergisi

Petrol-İş Kadın 20 Yaşında

Türkiye ve dünyada çalışma yaşamında kadınlar
**KAYITDIŞI ÇALIŞAN KADINLAR
EN KIRILGAN KEŞİM**

ActionAid France gönüllüsü
Salma Lamqaddam:

**"FRANSA'DA DEDIĞİMİZ GİBİ,
YALNIZCA MÜCADELE İŞE YARAR"**

Çalarsaatın yaygın olmadığı dönemde
işçileri uyandıranlar:

CAMA TIKLAYANLAR

İki buçuk aylık direniş başarıyla bitti
**VERTBAUDET İŞÇİSİ KADINLAR
DİRENDİ VE KAZANDI**

Bilge Kız'ın ablası Petrol-İş'in örgütlü
olduğu işyerinde çalışmaya başladı

SENDİKAYLA NE ZAMAN TANIŞACAK?

SAYI 70
TEMMUZ 2023

İÇİNDEKİLER

- 4 Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu'nun Petrol-İş Kadın Dergisi'nin Yirminci Yılına Dair Açıklaması
HİÇ ARA VERMEDEN YİRMİ YILDIR YAYINLAMANNIN HAKLI GURURU
- 6 Petrol-İş'te 8 Mart'ta öncelik depremzede kadınlarla dayanışmayı
8 MART YARALARI SARMA, DAYANIŞMAYI YÜKSELTME ZAMANI
- 8 Türkiye'de ve dünyada çalışma yaşamında kadınlar
KAYITDIŞI ÇALIŞAN KADINLAR EN KIRILGAN KESİM
- 14 **KADIN AJANDASI**
- 18 Flormar direnişiyile Fransa'da dayanışma gösteren ActionAid France gönüllüsü Salma Lamqaddam:
"FRANSA'DA DEDIĞİMİZ GİBİ, YALNIZCA MÜCADELE İŞE YARAR"
- 20 Çalarsaatın yaygın olmadığı zamanlarda mesleği, işçileri uyandırmak olanlar:
CAMA TIKLAYANLAR
- 22 Meme kanserini yendi, hayata bakışı değişti:
"BOŞA VAKİT HARCAMA, HAYALLERİNİN PEŞİNDEN GİT"
- 27 **BİLGE KIZ**
- 28 Ev içi şiddet kadınları iş yaşamında nasıl etkiliyor?
EVDEKİ ŞİDDET İŞYERİNE GELİRSE
- 30 CGT'nin örgütlü olduğu işyerinde iki buçuk aylık direniş başarıyla sonuçlandı
VERTBAUDET İŞÇİSİ KADINLAR DİRENDİ VE KAZANDI
- 32 Kadınlardan Öyküler
BEBEK ARABASI
- 36 Balkanlardan günümüze baharın müjdecisi, yenilenmenin simgesi
MART NİNE VE MARTENİÇKA
- 38 Dünya Kadın Yürüyüşü Occitanie toplantısında Flormar direnişini ve Fransa'da Yves Rocher'e açtığımız davayı anlattık
FLORMAR DİRENIŞİ FRANSA'DA KADINLARIN GÜNDEMİNDEYDİ
- 39 ILO Türkiye'nin Çalışma Yaşamında Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 2. Deneyim Paylaşım Forumu'ndaydık
ILO 190 ÇALIŞMALARINI PAYLAŞTI
- 40 Petrol-İş'li Kadınlar:
ILO190 İMZALANSIN, ŞİDDET VE TACİZ SON BULSUN!

MERHABA

Dergimizin yirminci yılında, 70. sayısını çıkartmanın buruk zevinci yaşıyoruz. 2003 yılında yayın hayatına başlayan ve sendikamızın toplumsal cinsiyet çalışmalarında önemli bir araç olan, hem üye hem üye eşi Petrol-İş'li kadınların sesi "Petrol-İş Kadın", yirmi yaşına girdi.

Ülkemiz 6 Şubat'ta Kahramanmaraş merkezli ve 11 ilimizde yerle bir eden depremin yaralarını sarmaya çalışırken, şimdi de yazın kavurucu sıcaklarından kaynaklı orman yangınlarıyla baş etmeye çalışıyor. Depremde Petrol-İş ailesi de kayıplar verdi. Başından beri depremzedelerle yardımlaşma seferberliğinin içerisinde yer alan sendikamız, ayrıca kaybettiğimiz üyelerin aileleri ve evleri ağır hasar gören üyelerimizle dayanışma içerisinde oldu. Deprem, ayrıca kadın dayanışmasına da her zamankinden daha çok ihtiyaç olduğunu gösterdi.

Bu sene kadınların uluslararası mücadeleye ve dayanışma günü 8 Mart'ta dergimizin yirminci yılı için düzenlemeyi düşündüğümüz etkinliğimizi bu nedenle erteledik. Etkinlik için ayrılan bütçenin depremde kadınların ihtiyaçları için kullanılması kararı alındı.

Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu adına genel başkan Süleyman Akyüz'ün 8 Mart'a dair açıklamasında bu karara da yer verildi. İlk sayfalarımızda.

Türkiye ve dünyada çalışma yaşamında kadınların durumunu, tümüyle gerçeği yansıtmaya da istatistiklerden takip ediyoruz. Küresel raporlara da yer verdiğimiz incelemede kadınların çalışma yaşamındaki durumlarına etki eden pek çok göstergeye yer verdik.

Yoğun ilgi sonucu, Kadın Ajandası'nı bu sayımızdan itibaren dört sayfa olarak yayınlamaya karar verdik. Tarihte ve yakın geçmişte, iş yaşamında, toplumsal yaşamda, siyaset, eğitim, sanat, bilim gibi alanlarda döneme öncülük etmiş cesur kadınları gün yüzüne çıkartma, görünür hale getirme çalışmalarımız tüm hızı ve güzelliğiyle devam edecek.

Flormar direnişinde Yves Rocher'in hak ihlallerine karşı Fransa'da "Gerekli Özeni Gösterme Yükümlülüğü Yasası"na dayanarak 23 Mart 2022 tarihinde Petrol-İş'le birlikte dava açanlardan birisi uluslararası dayanışma örgütü ActionAid France idi. Örgütün Kadın Hakları Kampanyası Bölümü başkanı Salma Lamqaddam'la Flormar direnişi için Fransa'da yaptıkları çalışmaları ve geçtiğimiz aylarda Fransa'da başarıyla sonuçlanan 75 günlük Vertbaudet kadın işçi grevinin ayrıntılarını konuştuk.

Vertbaudet, Fransa'nın kuzeydoğusunda bebek, hamilelik, annelik giyimi ve malzemeleri üzerine üretim yapan bir firma. Ancak işveren çoğu kadın olan çalışanlarına pek iyi davranmamış. İşe yeni başlayan da 20 yıllık çalışan da asgari ücretin çok az üzerinde ücret alıyor. CGT'nin sendika olarak benimsediği işyerinde anlaşma sağlanamayınca Mart ayında greve çıktılar. Grev yerleri tıpkı Flormar grevi gibi pek çok kez kolluk kuvvetleri tarafından dağıtıldı, işçiler kötü muameleye maruz kaldı. ActionAid Vertbaudet'de direnen kadın

işçilerle dayanışma için uluslararası bir video hazırladı. Videoda Petrol-İş Sendikası ve Petrol-İş'li kadınlar adına bir mesaj da biz gönderdik. Vertbaudet direnişi ve gönderdiğimiz mesajın ayrıntılarına ilgili sayfalarda.

1900'ü yılların başlarında, başta İngiltere olmak üzere, İrlanda ve Hollanda'da başlayıp diğer ülkelere yayılan bir meslektin söz ediliyor. Çalışma hayatının yaygın olmadığı dönemlerde, görevi, sabah fabrikadaki, madendeki veya gemi doklarındaki işine yetişebilmek isteyen işçileri erkenden uyandırmak olanlara "Cama Tıklayanlar" deniliyordu. Müşterinin isteğine göre kapıya veya pencereye elindeki sopa, yumuşak uçlu çekiçle tıklararak veya boru şeklinde çubuklarla bezelye fırlatarak yapılan bu mesleği daha çok yaşlı erkekler ve kadınlar icra ediyormuş. İşçilerinden bazıları, isimlerini tarihin sayfalarına yazdırmayı da başarmış.

Kadın kanserleri, ülkemizde hâlâ farkındalığı düşük konulardan birisi. Kanserle mücadele eden kadınların deneyimleri, başarı öyküleri, bu konuda farkındalık oluşturmak açısından çok önemli. Emekli polis Seçil Nimet Yozgatlı, çalışırken meme kanserini yenmeyi başarmış. Deneyimleri hem yol gösteriyor, hem umudu yüksek tutmanın ne kadar önemli olduğunu anlamamızı sağlıyor. Sanat ve edebiyat hayallerinin peşinden giderken tüm kadınları kendi hayallerini takip etmeye çağırıyor.

Bilge Kız'ın ablası, sendikamızın örgütlü olduğu bir işyerinde işe başlarsa neler olur, yüksek dozda toplumsal cinsiyet bilinci içeren mizah serimizin devamında bunu hep birlikte göreceğiz. Sendikayla ne zaman tanışacak, dergimizi ne zaman okuyacak, merakla bekliyoruz. Elif Ülker sendikamızın muhasebe servisindeki görevinden emekli oldu, koşulları elverdiği ölçüde Bilge Kız'ı yazmaya devam edecek. Kalemine sağlık.

Kanada'nın en büyük emek örgütlerinden Kanada İşçi Kongresi'nin Western Ontario Üniversitesiyle birlikte yaptığı bir araştırma, ev içi şiddetin işyerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma, sonuçları itibarıyla pek çok ülkeyle benzerlikler taşıyor. Sonuçlar ilgili sayfalarımızda.

Geçtiğimiz aylarda, ActionAid France'nin davetlisi olarak Dünya Kadın Yürüyüşü Occitanie tarafından düzenlenen "Fransa'da ve Dünyada Kadın İşçilerin Sömürüsü" çevrimiçi etkinliğinde Flormar direnişinde yaşanan süreci ve Yves Rocher'e Fransa'da açtığımız davanın ayrıntılarını paylaştık.

ILO Türkiye Ofisi'nin ilki Mart 2022'de gerçekleştirilen Çalışma Yaşamında Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Deneyim Paylaşım Forumu'nun ikincisinde Petrol-İş Sendikası, sendikaların yer aldığı ikinci oturumda dört sendikadan biri olarak katıldı. Ayrıntılar ilgili haberde.

Kadın üyelerimizin ILO'nun 190 sayılı sözleşmesinin imzalanması için yaptığı çağrıya ilişkin kampanya görselleri, dergimizin son sayfalarında.

Yeni sayımızı keyifle okumanızı dileriz. Bir sonraki sayımızda görüşmek umuduyla şimdilik hoşçakalın.

kadın

Yerel Süreli Yayın

Petrol-İş Dergisi'nin özel ekidir.

Üç ayda bir yayınlanır.

Temmuz 2023'te basılmıştır.

Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu

Süleyman Akyüz / Genel Başkan

Salih Akduman / Genel Sekreter

Erhan Yakışan / Genel Mali Sekreter

Niyazi Recepkethüda / Genel Örgütlenme ve Eğitim Sekreteri

Ünal Akbulut / Genel Yönetim Sekreteri

Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası adına Sahibi: Süleyman Akyüz, Genel Başkan Sorumlu yazı işleri müdürü: Salih Akduman, Genel Sekreter

Genel Yayın Yönetmeni

Selgin Zirhli Kaplan

Tasarım & Uygulama

Petrol-İş Kadın Servisi

İdare Yeri:

Altunizade Mah. Kuşbakışı Cad. No: 23 Altunizade 81180 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 474 98 70 (10 hat)

Faks: (0216) 474 98 67

Baskı: Think & Print Matbaa ve Reklam ve Promosyon Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
FSM Mah. Balkan Cd. No: 62 A No: 110
34770 Ümraniye/İstanbul

www.petrol-is.org.tr/kadindergisi

kadin@petrol-is.org.tr

www.facebook.com/petroliskadindergisi

twitter.com/PetrolisKadin

Sendikamız Merkez Yönetim Kurulu'nun Petrol-İş Kadın Dergisi'nin Yirminci Yılına Dair Açıklaması

Hem evde, hem işte çalışan Petrol-İş'li kadınların dergisi yirmi yaşında

Hiç ara vermeden yirmi yıldır yayınlamanın haklı gururu

2003 yılında yayın hayatına başlayan Petrol-İş Kadın Dergisi'nin yirminci yılı vesilesiyle Petrol-İş Sendikası Merkez Yönetim Kurulu adına açıklama yapan Genel Başkan Süleyman Akyüz, sendikal dünyada bir ilk olarak başlayan derginin, toplumsal cinsiyet çalışmalarında büyük bir önem taşıdığını dile getirdi. Yirmi yıldır kadınların çalışma ve toplum yaşamında karşı karşıya kaldıkları ayrımcılığa, eşitsizliklere dikkat çekmek, sendika içerisinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin inşasına ve kadın üyelerin aktifleşmelerine katkı sağlamak, şiddet ve mobbing konularında farkındalık yaratmak, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı sorunların çözülmesine yönelik çalışmalar yürütmek, ulusal ve uluslararası sendikal işbirliklerinde yer almak, Türkiye'de ve dünyada çalışma yaşamında kadınları ilgilendiren gelişmeleri yakından takip etmek, sendikamızda buna yönelik gerekli güncellemeleri gerçekleştirmek gibi temel amaçlar taşıyan dergimizin yirminci yılını kutlayarak hiç ara vermeden yirmi yıl yayınlamanın haklı gururunu paylaştı.

Hem evde hem işte çalışan kadınların sesi

Petrol-İş Kadın Dergisi 20 Yaşında

Petrol-İş Sendikası olarak 2003 yılında sendikal dünyada bir ilk olarak başlayan; Petrol-İş üyesi ve üye eşi kadınlar için yayın hayatına başlayan dergimiz "Petrol-İş Kadın" yirmi yaşına girdi. Yirmi yıldır, kadınların hem çalışma yaşamında hem toplumsal yaşamda karşılaştıkları sorunlara dikkat çekmeye; kadınların ekonomi, eğitim, siyaset, iş dünyasında uğradığı ayrımcılık, şiddet, eşitsizlik konularında farkındalık oluşturmaya; ülkemizde ve dünyada çalışma yaşamında ve sendikal dünyada kadınları doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren bütün gelişmeleri yakından takip etmeye çalıştık. Çabalarımız sürüyor.

Dergimizde bugüne dek pek çok kadın üyemizle ve temsilcimizle söyleşilere yer verdik, her zaman konularında uzman akademisyenlerin çalışmalarını paylaştık, kadınların gerek çalışma yaşamından gerekse sosyal yaşantılarında gerek duyacakları hukuki bilgilere yer verdik, emek ve sendika dünyasında kadın gündemini yakından takip ettik. Kadın sağlığı ve psikolojisi konularında yazılar yayınladık, kadın emeği tarihinde bugüne dek açığa çıkmamış pek çok konuyu gün yüzüne çıkardık, pek çoğu ülkemizde ilk defa yayınlanan içeriklere sahip; ülkemizde ve dünyada ilkleri oluşturan ve alanlarında öncülük yapmış kadınların isimleri unutulmasın diye kadın ajandamız sürekli yenilenen içeriğiyle dergimizde yer almaya devam ediyor.

Hem evde hem işte çalışan kadınların sesi olmaya devam eden Petrol-İş Kadın Dergisi, sendikamızda toplumsal cinsiyet eşitliğinin inşası ve kadınların daha aktif katılımlarını sağlama çalışmalarına katkı koymayı sürdürüyor.

Petrol, lastik, kauçuk, plastik ve ilaç sektörlerindeki üyelerimizin yaklaşık yüzde sekizi kadın üyelerden oluşuyor. Tüm kadın üyelerimizin işyerlerinde kendilerini güvende hissetmelerini sağlamak, sendikamızın toplumsal cinsiyet çalışmalarını daha da ileriye taşımak ve mevcut eşitlik politikalarını hayata geçirmek konusunda Petrol-İş Kadın Dergisi'nin ne denli büyük ve önemli bir rol oynadığının farkındayız. Petrol-İş olarak anlayışımızı, kadın politikamızı, dergimizde yer alan yazılarımızı, söyleşilerimizi, ülkemizden ve dünyadan bizlere benzeyenleri, tarihimizden örneklerimizi hep bu bilinçle vermeyi amaçladık.

Petrol-İş Kadın Dergimizi hiç ara vermeden yirmi yıldır yayınlamayı başarmanın haklı gururunu taşıyoruz.

Petrol-İş Sendikası
Merkez Yönetim Kurulu adına
Süleyman Akyüz
Genel Başkan

Petrol-İş'te 8 Mart'ta öncelik depremzede kadınlarla dayanışmaydı

8 MART, YARALARI SARMA, DAYANIŞMAYI YÜKSELTME ZAMANI

6 Şubat 2023 tarihinde, dokuz saat arayla merkez üsleri Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Ekinözü ilçeleri olan 7.8 ve 7.5 büyüklüğünde iki deprem meydana geldi. Depremde resmi rakamlara göre 51 bin kişi hayatını kaybetti, 122 binden fazla kişi yaralandı. Toplumun büyük bir bölümünü etkileyen, tüm ülkeyi yasa boğan bu dönemde, Petrol-İş Kadın Dergisi'nin yirminci yılını kutlamaya yönelik 8 Mart'ta yapılması planlanan etkinliğin iptal edilerek, etkinlik için ayrılan bütçenin depremzede kadınlarla dayanışma için kullanılmasına karar verildi.

Deprem sonrası bölgenin ihtiyaçları ve depremedelerle yardımlaşma için ülkece başlatılan seferberliğe Petrol-İş Sendikası da tüm imkânlarıyla dahil oldu. Türk-İş konfederasyonunun üye sendikalarla bölgenin ihtiyaçlarını birinci elden gidermeye yönelik oluşturduğu kriz masasına Petrol-İş Sendikası olarak tırlarla su, battaniye ve çeşitli ihtiyaçlar gönderildi. Depremde, Petrol-İş Sendikası olarak biri kadın olmak üzere 24 üyemizi kaybettik, geride gözü yaşlı aileler kaldı.

Genel başkan Süleyman Akyüz, 8 Mart Kadınların Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü vesilesiyle Merkez Yönetim Kurulu adına

yaptığı açıklamada, deprem döneminde yardımlaşmanın, yaraları sarmanın önemine değindi, dayanışmayı yükseltme mesajı verdi.

Açıklamada, deprem nedeniyle hayatını kaybeden 24 üyemizin eşleri ve ailelerine deprem sonrası her türlü yardımın yapılacağı, ayrıca depremde evleri ağır hasar gören üyelerimizin de toparlanma sürecinde yalnız bırakılmayacağı dile getirildi.

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremde tüm ülkede elli binin üzerinde vatandaşımız hayatını kaybetmiş, yüz binin üzerinde insan yaralanmıştı. Petrol-İş Sendikası da bölgede yoğun olarak örgütlenen bir sendika. Hayatını kay-

beden 24 üyemizin onbiri TPAO'da, 3'ü Botaş'ta, 10'u TPIC işyerinde çalışıyordu. Deprem bölgesinde çalışan yüzlerce üyemiz de depremin sonuçlarını en ağır şekilde yaşadı, sorunlarıyla hâlâ baş etmeye çalışıyor, bir kısmı şehir değiştirdi bir kısmı akrabalarının, tanıdıklarının yanına sığındı. Petrol-İş Sendikası, bu süreçte her türlü yardımlaşma faaliyetinin içerisinde yer aldı

Bu sene, Petrol-İş, 8 Mart'ta Kadın Dergisi'nin 20. yılı kutlamaları için ayırdığı bütçeyi depremzede kadınların ihtiyaçları için ayırdı, başta hayatını kaybeden üyelerimizin eşleri ve aileleri olmak üzere deprem bölgesindeki kadınlarla dayanışmaya ayrıldı.

8 Mart 2023 vesilesiyle Petrol-İş Sendikası Merkez Yönetim Kurulu adına Genel Başkan Süleyman Akyüz'ün açıklaması:

8 MART, YARALARI SARMA, DAYANIŞMAYI YÜKSELTME ZAMANI

Her sene üçüncü ayın sekizinde kadınların uluslararası dayanışma ve mücadele günü 8 Mart'ta çalışma yaşamında ve toplumsal yaşamda cinsiyet ayrımcılığı, eşitsizlik, kadına yönelik şiddet ve tacizle mücadele öne çıkartılır.

113 yıl önce Klara Zetkin'in önerisiyle kabul edilen bu anlamlı günden bu yana, tüm dünyada kadınların emek haklarının korunması, toplumsal yaşamda eşitliğin sağlanması, çalışma yaşamında annelikten kaynaklı hakların kabul edilmesi, sosyal güvence, sağlık sigortası ve iş güvenliği konularında eşit hakların tanınması ve son yıllarda gündemden hiç düşmeyen çalışma yaşamında şiddet ve tacizin önlenmesi gibi konularda mücadele, ivmesini kaybetmeden devam ediyor. Bu mücadelenin yürütülmesinde sendikaların payı büyük.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 190 sayılı "Çalışma yaşamında şiddet ve tacizin önlenmesi" sözleşmesinin ülkemizde kabul edilmesi için çalışmalarımız ve işbirliklerimiz devam ediyor.

Tarihin sayfalarını karıştırdığımızda, savaş ve afet dönemlerine denk gelen 8 Mart'larda kadın dayanışmasının yükseltilmesi, yaraların sarılması için ulusal ve uluslararası birlik ve beraberlik mesajlarının öne çıktığını görüyoruz.

Petrol-İş Sendikası olarak ülkemizin güneydoğu bölgesinde 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve 11 ili etkileyen, ancak tüm ülkeyi derinden sarsan depremlerin etkisini ve uzun bir süre hafızalardan silinmeyecek travmasını bir nebze de olsa hafifletebilmek adına ilk günlerden beri desteğimiz sürüyor. Petrol-İş sendikası merkezi, şubeleri ve üyeleriyle dayanışma için gerekli çabayı göstermeye devam ediyor.

Felakette hayatını kaybeden 24 arkadaşımıza Allah'tan rahmet diliyor, kadın erkek çocuk tüm üye yakınlarımıza sabırlar diliyoruz. Bu vesileyle, ülkemizin başı sağolsun, felaketten olumsuz etkilenen tüm vatan-

daşlarımıza geçmiş olsun. Dayanışmanın gücüyle acılarımızı hafifletebileceğimizi umut ediyoruz.

Bilindiği gibi Petrol-İş Kadın Dergisi'nin yirmi yılını tamamladık. Bu 20 yıllık zaman içinde tüm üyelerimizin desteğini, teşviklerini her zaman yanı başımızda hissettik. Alanında bir ilk olarak yayınına başlayan dergimizin yirminci yaşını, yaşadığımız felaketten dolayı coşkuyla kutlayamayacağız. Ulusça çok daha mutlu bir döneme girdiğimizde 20. yıl coşkusunu birlikte kutlamak üzere şimdilik erteliyoruz. 8 Mart vesilesiyle, Petrol-İş'li kadınların da desteğiyle, merkezimizde düzenlemeyi planladığımız etkinliğimizi iptal ederek, etkinlik için ayırdığımız bütçenin bölgedeki kadınların ihtiyaçları için kullanılmasına karar verdik.

Bu sene, şiarımız, "8 Mart yaraların sarılması, dayanışmanın yükseltilmesi zamanı".

Yaşasın 8 Mart,
Yaşasın eşitlik mücadelemiz,
Yaşasın dayanışma!

Petrol-İş Sendikası
Merkez Yönetim Kurulu adına,
Süleyman Akyüz, Genel Başkan

Türkiye ve dünyada çalışma yaşamında kadınlar

KAYITDIŞI ÇALIŞAN KADINLAR EN KIRILGAN KESİM

Türkiye'de ve dünyada kadın istihdamı toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaktan çok uzak. Bununla birlikte, belirli kategoriler ölçeğinde, tam eşitliğe yaklaşmış ülkeler de bulunuyor. Küresel istihdam ve toplumsal cinsiyet eşitliği raporları her sene verileri güncellenerek yeniden yayınlanıyor. Bu raporlara göre , Türkiye'de cinsiyetler arasında eşitliğin sağlanabilmesi için 167 yıl geçmesi gerekiyor.

Selgin Zırlı Kaplan

arındırılmış işgücü verilerine göre, Mayıs 2023 itibarıyla Türkiye'de 15 ve üzeri yaşta-ki nüfusumuz 65 milyon 352 bin. 15 ve üzeri yaşta-ki nüfusun 33 milyon 5 binini kadınlar oluşturuyor. Bu sayı, oran olarak nüfusun % 50.5'ine karşılık geliyor. Aynı yaş grubundaki nüfusun % 49.5'i, yani 32 milyon 347 bini erkeklerden oluşuyor.

İşgücündeki üç kişiden biri kadın

15 ve üzeri yaşta-ki 65 milyon 352 bin kişinin % 53.6'sı (35 milyon 44 bini) işgücüne dahil. Toplumda onbeş ve üzeri yaşta-ki nüfusun yüzde 53.6'sına karşılık gelen işgücüne dahil nüfusun 11 milyon 909 binini (% 33.9) kadınlar oluşturuyor, yani işgücüne dahil olan yaklaşık her üç kişiden biri kadın. İşgücüne dahil olanların 23 milyon 135 bini, yani % 66'sı erkek. Kadın ve erkek nüfusun işgücüne dahil olma oranları ise sırasıyla kadınlar için % 36.1 iken (33 milyon 5 bin kadından 11 milyon 909 bini işgücüne dahil) erkekler için bu oran % 71.5 (onbeş ve üzeri yaşta-ki 32 milyon 347 bin erkeğin 23 milyon 135 bini işgücüne dahil). Yani işgücü istatistiklerine göre, her yüz kadından 36.1'i, her 100 erkekten 72.5'i işgücüne dahil.

Türkiye'de toplum yapısı, eğitim durumu, ihracata dayalı ekonomik büyüme, uluslararası ekonomideki yerimiz, çalışma yaşamındaki cinsiyetçi yapılanma, toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetmeyen sosyal politikalar gibi nedenlerle kadın istihdamı, toplumsal cinsiyet eşitliğinin oldukça gerisindedir. Ekonomik politi-

kalarda cinsiyet eşitliği kriterinin gözeltmemesi, sosyal politikalarda kadınları destekleyici önlemlerin yetersizliği kadın istihdamının beklenen düzeyde olmamasının en büyük sebeplerinden biridir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) işgücü istatistikleri son olarak 10 Temmuz 2023 tarihinde açıklandı. Mevsim etkilerinden

Tablo: Mevsim etkisinden arındırılmış temel işgücü göstergeleri, 15+ yaş, Mayıs 2023

	Mayıs 2023			Bir önceki ay			Bir önceki aya göre fark		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
(Bin kişi)									
15 ve daha yukarı yaşta nüfus	65 352	32 347	33 005	65 305	32 324	32 981	47	23	24
İşgücü	35 044	23 135	11 909	35 174	23 207	11 967	-130	-72	-58
İstihdam	31 716	21 357	10 359	31 653	21 358	10 295	63	-1	64
İşsiz	3 328	1 778	1 549	3 521	1 849	1 672	-193	-71	-123
İşgücüne dahil olmayanlar	30 308	9 212	21 096	30 132	9 117	21 015	176	95	81
(%)									
İşgücüne katılma oranı	53,6	71,5	36,1	53,9	71,8	36,3	-0,3	-0,3	-0,2
İstihdam oranı	48,5	66,0	31,4	48,5	66,1	31,2	0,0	-0,1	0,2
İşsizlik oranı	9,5	7,7	13,0	10,0	8,0	14,0	-0,5	-0,3	-1,0
Genç nüfusta işsizlik oranı (15-24 yaş)	17,0	14,3	22,3	18,6	15,2	24,8	-1,6	-0,9	-2,5

Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplam vermeyebilir.

Mevsimsel etkilerden arındırma yöntemi gereği geçmiş aylara ilişkin tahminler revize edilerek yayımlanmaktadır.

Toplumdaki cinsiyetçi işbölümü, kadınların çalışmasına engel

Mayıs 2023 itibarıyla, Türkiye'de 15 ve üstü yaş kategorisinde işgücüne dahil olmayan 21 milyon 96 bin kadın bulunuyor. Bu sayının yarısına yakınının işgücüne dahil olmama sebebi "ev işleriyle meşgul" olmaları şeklinde belirtilmiş. Yani Türkiye'de, şu anda, evdeki işler gerekçesiyle işgücüne katılmayan yaklaşık 10 milyon kadın bulunuyor. Evdeki işlerin dengesiz dağılımı, toplumsal yaşamdaki cinsiyetçi işbölümü ve kadınlara yüklenen ev içi rollerin orantısız yükü, çalışma yaşamındaki toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında engel oluşturmaya devam ediyor.

% 31,4 kadın istihdamına karşılık % 13 işsizlik

İşgücüne dahil olan 11 milyon 909 bin kadından 10 milyon 359 bini istihdamda yer alırken, 1 milyon 549 bini işsizlikle karşı karşıya. Kadınlarda işsizlik oranı % 13 iken, erkeklerde bu oran, Mayıs 2023 verileri için % 7,7 olarak açıklandı. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2023'ün ilk çeyreği için açıkladığı işgücü istatistiklerine göre, 10 milyon 116 bin olarak açıklanan kadın istihdamı içerisinde 7 milyon 401 bin kadın yevmiyeli ve ücretli olarak çalışıyor. 173 bini işveren konumundayken, 999 bini kendi hesabına, 1 milyon 543 bini ise ücretsiz aile işçisi olarak çalışıyor.

Kadınların büyük çoğunluğu hizmetler sektöründe çalışıyor

2023 yılının ilk çeyreği için açıklanan rakamlara göre, istihdamda yer alan 10 milyon 116 bin kadının 1 milyon 669 bini (% 16,5) tarım alanında çalışırken 1 milyon 809 bini sanayide çalışmakta, bu oran, kadınların % 17,9'unu oluşturmaktadır. İstihdamda yer alan kadınların ezici çoğunluğu hizmetler sektöründe çalışıyor, kadınların 6 milyon 541 bini, yani istihdamda yer alan kadınların % 64,7'si.

Hizmetler sektörü, kadınlar açısından çalışma yaşamının zorlu koşullarını barındıran işkollarından biri. Kayıtdışı ve güvencesiz, iş güvenliğinden yoksun, düşük ücret karşılığı, ayrıca şiddet ve tacize en

çok maruz kalma riski bulunan hizmetler sektörü, sadece ülkemizde değil, dünyada da kadınların en çok çalıştığı işkolu konumunda. Çalışma yaşamında kadınları korumaya yönelik etkin düzenlemeler olmadığı sürece, bu riskler artarak var olmaya devam edecektir.

Kayıtdışı çalışanlar en kırılgan kesimi oluşturuyor

Tüm dünyada, istihdam edilen nüfusun yüzde altmıştan fazlası kayıtdışı olarak çalışıyor. Bu durum, yoksulluğu artırıyor, çalışanları çeşitli risklerle karşı karşıya bırakıyor. Kayıtdışı çalışanların büyük bir kısmını, ücretsiz aile işçileri, ev işçileri, platform işçileri veya parça başı ücretle evden çalışan işçiler olarak en kırılgan işlerde çalışma olasılığı daha yüksek olan kadınlar oluşturuyor. Tüm dünyada, dört milyardan fazla insan, herhangi bir sosyal güvenlik kapsamında yer almadığı için, sağlık ve hastalık sigortasından, beslenme, giyim ve bakım yardımından yararlanamayacak, emekliliklerinde veya işsiz kaldıklarında herhangi bir gelire erişimleri olmayacak. Kayıt dışı çalışanlar bu nedenle, başta kadınlar olmak üzere, en kırılgan kesimlerden biri sayılıyor.

Küresel iş açığı kadınlarda daha çok

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün senelik yayınladığı *Dünyada İstihdam ve Sosyal Görünüm, Eğilimler 2023* raporuna göre işgücü piyasalarında genel olarak bir kötüleşmeden söz edilebilir. Bölgesel savaşlar, göçmen hareketleri, Covid-19 pandemisinin dünya ekonomisi üzerinde devam eden olumsuz etkileri, tüm dünyayı etkisi altına alan yüksek enflasyon sorunu vb. sorunlar istihdam politikalarını, dolayısıyla işgücünü kötü koşullarla karşı karşıya bırakıyor. Dünya genelinde karşılanmayan istihdam ihtiyaçları için kullanılan küresel

iş açığı kavramı, 2022 yılı için 473 milyon kişiyi, küresel olarak % 12,3'lük bir kesimi etkiledi. Küresel iş açığının 205 milyonu işsizlerden oluşurken, 268 kişi de istihdam ihtiyacı karşılanmayan, ancak işsizlik kriterlerini karşılamayan işgücünü temsil etmektedir.

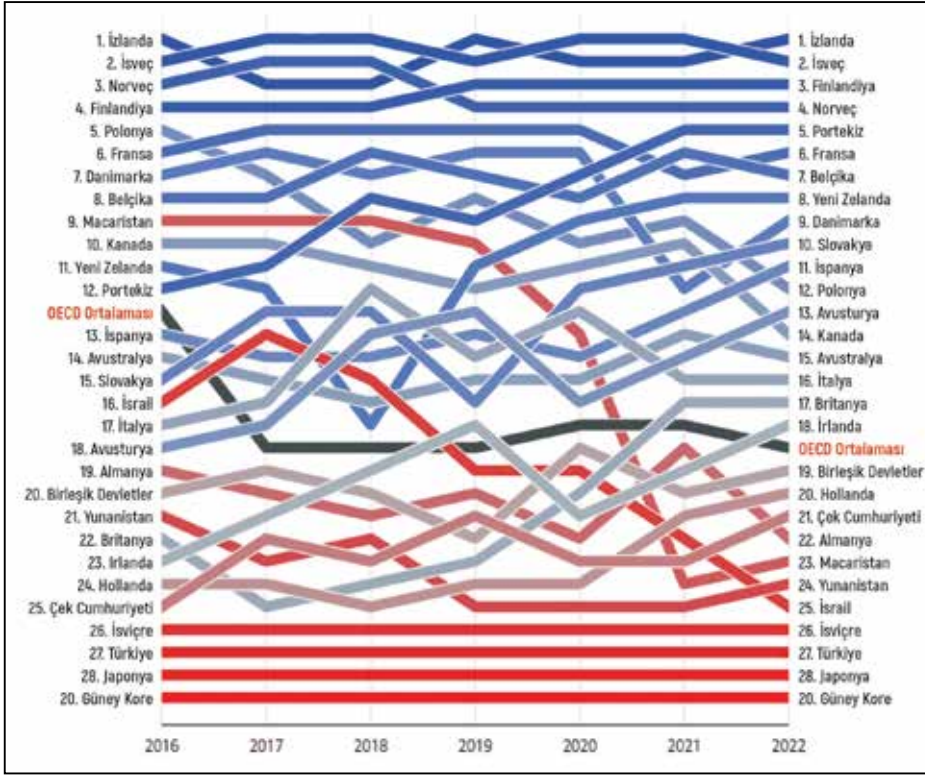
Küresel iş açığı, kadınlar arasında ve gelişmekte olan ülkelerde daha büyük. Kadınlarda küresel iş açığı % 15 iken erkeklerde % 10,5 oranındadır. Küresel iş açığının kadınlar arasında daha yaygın olmasının sebepleri ise ücretsiz bakım işlerinin de dahil olduğu kişisel ve ailevi sorumluluklar, insana yakışır işlerde fırsatların azlığı gibi sebepler, başta kadınlar olmak üzere birçok kişinin iş aramasını önlemektedir. Raporla göre, küresel çapta kadınların işgücüne katılım oranı 2022 için yüzde 47,4, erkekler için % 72,3 olarak gerçekleşti. İşgücü dışında kalan her üç kişiden biri erkek, ikisi kadın olmuştur.

Kadın istihdamında artış kayıtdışı işlerde gerçekleşti

Aynı rapora göre, pandemi sonrası kilit işkollarının tekrar çalışmaya başlaması sonucu işgücü piyasası koşullarında 2022 yılında meydana gelen iyileşme, istihdam artışıyla sonuçlanmış, özellikle kadınlarda kayıtdışı istihdamdan kaynaklı olarak istihdam oranında artış gözlenmiştir. 2022'de kadınlar için yaratılan her beş işin dördü, erkekler içinse her üç işin ikisi kayıtdışıdır.

Cam tavan her yerde

Belirli kişilerin veya kesimlerin bir işletmede, işyerinde veya kurumda üst pozisyonlara ilerlemesini engelleyen görünmez engelleri ifade etmek için kullanılan mecazi bir benzetme olan cam tavan, erkek egemen toplumlarda genellikle kadınların çalışma yaşamında yükselme konusunda

Grafik: The Economist Cam Tavan Endeksi
2023 Ülke Sıralaması ve Yıllara Göre
Değişimi

ponya gibi OECD ülkeleri, büyük şirketlerin cinsiyete dayalı ücret farkını kamuya açılmasını zorunlu hale getiren politikaları hayata geçirmeye başladı. Ücret şeffaflığı gibi politikaların bu farkın kapatılmasında etkili olacağı görüşü yaygın. Araştırmalar yirmili yaşlarda aynı işi yapan kadınlarla erkeklerin ücretleri eşitken; kariyerlerinin ilerleyen zamanlarında cinsiyetler arası ücret açığının kadınlar aleyhinde arttığını göstermektedir.

OECD genelinde, ortalama net çocuk bakımı maliyetleri artarken, 2016'dan bu yana ortalama ücretli doğum izni haftaları azaldı. Bu, orantısız çocuk yetiştirme beklentilerine ek olarak, birçok kadını geçici olarak da olsa, çocuk yetiştirmek için işgücünün dışına çıkardı.

The Economist dergisinin cam tavan endeksinin her bölgeden ve her kesimden kadını gözönünde bulundurduğu söylenemez. Göstergelerde ele alınan değerlendirmeler çalışma yaşamındaki kadınların büyük bölümünü gözden kaçırıyor. Bu, toplumsal cinsiyet eşitliğinin doğru olarak ölçülmediği sonucuna varmamıza neden olabilir. Cam tavan endeksinin sadece işgücünde yer alan kadınları hesaba kattığı, kadınların çocuk bakımı, yaşlı bakımı, ev işleri gibi ücretsiz işlerdeki ekonomik katkısının hesaba katılmadığını da belirtmek lazım. Endeksin cinsiyetler arasındaki eşitsizliği tam olarak ölçemediğini kabul etsek de kadınların iş yaşamındaki konumuna ışık tuttuğunu söyleyebiliriz.

Endeks raporunun Türkiye değerlendirmeleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

1. Türkiye'de kadınların yüksek öğretimdeki başarıları erkeklerin 1,2 puan altında.
2. Kadınların işgücüne katılımı erkeklerden % 39.6 daha az.
3. Kadınlar, erkeklerden % 10 daha az ücret alıyor.
4. Net çocuk bakım maliyeti, ortalama ücretin % 4'üne karşılık geliyor.
5. Türkiye'de kadınlar, yönetim pozisyonlarında % 18.2 oranında bulunuyor.
6. Şirket yönetimlerinde kadınların oranı % 19.3.
7. Ücretli doğum izni kadınlar için 16 hafta, erkekler için 1 hafta.

karşılaştıkları zorlukları tanımlamak için kullanılan bir ifade. Bu engeller, genellikle kurumsal politikalar yerine normların ve önyargıların egemen olduğu toplumlarda daha da yaygındır.

İngiltere'de yayınlanan *The Economist* dergisinin Uluslararası Kadınlar Günü vesilesiyle Mart ayında yayınladığı, her yıl yenileyerek verilerini güncellediği *Cam Tavan Endeksi 2023*'e göre, Türkiye çalışma yaşamında kadınların durumu bakımından hem sonlarda yer alıyor, hem yerinde saymaya devam ediyor.

Cam Tavan Endeksi (GCI), yüksek öğrenim, işgücüne katılım, ücret, çocuk bakımı maliyeti, analık ve babalık hakları, iş-okul başvuruları ve işyeri temsili hakkındaki verileri birleştirerek cam tavan benzetmesini somut hale getirmek için The Economist dergisi tarafından oluşturulan bir katsayıdır. Derginin 2023 endeksinde göre, eşitsizliğin en az olduğu ülkeler İzlanda, İsveç, Finlandiya, Norveç ve Portekiz. Bu ülkeler, dünyada, çalışan kadınlar açısından en iyi ülkeler olarak sıralanıyor.

OECD genelinde kadınların iş yaşamındaki konumlarını ve etkilerini inceleyen endekse göre kadınların neden işyerindeki erkek meslektaşlarının gerisinde kaldıkları somut verilerle ortaya konuluyor. 2013'ten beri hesaplanan Cam Tavan Endeksi, 29 OECD ülkesinin değerlendirilmesiyle her yıl güncelleniyor. Bu değerlendirmede,

analık ve babalık izinlerini de içeren on gösterge esas alınıyor. Endeks hesaplanırken tüm kadınları esas alan göstergelere (işgücüne katılım vs.) ağırlık verilirken, sadece bir kısmını etkileyen göstergelere (doğum ücreti gibi) daha az ağırlık veriliyor. Araştırmalar, babaların ebeveyn izni kullanabildiği ülkelerde annelerin çalışma yaşamına dönmeleri konusundaki eğilimin arttığını, aynı zamanda kadınlarla erkeklerin ücretleri arasındaki farkın da azaldığını gösteriyor.

Kadınların çalışma yaşamında yol alabilmek için aile yaşamından vazgeçmek zorunda kaldığı, daha doğru bir deyişle, aileleriyle kariyerleri arasında seçim yapmak zorunda kaldığı Japonya'yla Güney Kore, endeks sıralamasında son iki yeri işgal ediyor. Amerika, 29 ülke arasında cam tavan endeksi bakımından 19. sırada. Türkiye de sıralamada sonlarda. Listede sondan üçüncü sırada, Japonya'yla Güney Kore'nin hemen önünde yer alıyor.

Bu sene onuncu yılına giren cam tavan endeksinde iskanandinav ülkeleri, kadınların çalışma yaşamında en mutlu olduğu yerler olarak görülüyor. Bununla birlikte 2023 sıralamasında 19. sırada yer alan ABD, ücretli ebeveyn izni uygulanmayan tek OECD ülkesi olmayı sürdürüyor.

Tüm dünyada cinsiyete dayalı ücret farkının kapanmasına yönelik tartışmalar sürerken, Birleşik Krallık, Avustralya ve Ja-

İş yaşamında kadınlar iki kat fazla şiddete uğruyor

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Uluslararası Çalışma Konferansı'nın 111. oturumunda görüşülenler, sosyal adaletin geliştirilmesi konu başlığıyla bir rapor halinde yayımlandı. Rapora göre, 2022'nin sonunda, çoğunluğu Sahra altı Afrika'da, kırılğan ve çatışmalardan etkilenen ekonomilerde yaşayan 685 milyon insan aşırı yoksulluk içinde yaşıyor.

Bu ülkelerde işgücü piyasalarında güvencesizlik yaygın bir sorun olmaya devam ediyor. Küresel düzeyde milyonlarca insan, hayatını kazanmak için güvenli olmayan, sağlıksız işlerde çalışıyor. Her yıl yaklaşık 2 milyon işçi iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucunda hayatını kaybediyor.

Küresel olarak, istihdam edilenlerin beşte birinden fazlası, çalışma yaşamları boyunca işyerinde fiziksel, psikolojik veya cinsel şiddet ve tacize maruz kalıyor. Çoğu mağdur bunu sürekli yaşıyor. Rapora göre, genç kadınların işyerinde cinsel şiddet ve tacize maruz kalma olasılığı genç erkeklerin uğrama olasılığının iki katı.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Gallup araştırma şirketi ve Lloyd's Register Vakfı işbirliğiyle gerçekleştirdiği *Çalışma yaşamında şiddet ve taciz deneyimleri: İlk küresel araştırma raporu* geçtiğimiz yılın sonunda yayımlandı. Araştırma, iş yaşamında şiddet ve tacize ilişkin yapılan ilk

kapsamlı çalışma niteliğinde. Araştırmaya göre, çalışma yaşamında şiddet ve taciz dünyanın her yerinde yaygın. Küresel ölçekte, çalışan her beş kişinin birden fazlası (tüm çalışanların % 22.8'i, rakam olarak 743 kişi) çalıştığı süre boyunca şiddet ve tacizin türlerinden en az birine maruz kalıyor.

Araştırmaya katılanların üçte biri, birden fazla türüne maruz kaldığını belirtirken, yüzde 6.3'ü şiddet ve tacizin üç biçimine de maruz kaldığını ifade etmiştir.

Çalışan on kişiden biri işyerinde fiziksel şiddet ve tacize uğradığını belirtmiştir. Fiziksel şiddet ve tacize erkeklerin kadınlara göre daha fazla maruz kaldığı raporda yer alan bulgular arasında yer alıyor. Hem kadınlar hem erkekler tarafından en çok uğranan şiddet türü ise psikolojik şiddet ve taciz. Her beş kişiden biri çalışma yaşamı boyunca psikolojik şiddet ve tacize maruz kalıyor.

Cinsel şiddet ve tacize uğrayanların oranı ise % 6.3 olarak veriliyor. Tüm dünyada, çalışan her onbeş kişiden biri çalışma yaşamları süresince işyerinde cinsel şiddet ve tacize uğruyor. Kadınların bu şiddet ve tacize uğrama oranı erkeklere göre daha fazla.

Araştırma bulgularından biri, şiddet ve tacizin tekrarlanan ve zamanla kalıcı hale geldiğine işaret ediyor. Her beş mağdurdan en az üçü, çalışma yaşamında şiddet ve tacize birden çok defa maruz kaldığını dile getirmiştir.

Araştırmaya göre, mağdurlardan yalnızca yarısından fazlası çalışma yaşamında şiddet ve tacize uğradığını dile getirebiliyor, çoğunlukla bildirmek için birden fazla maruz kalmayı beklemektedir. Şiddet ve tacize uğrayanların bunu genellikle aileleri veya arkadaşlarıyla paylaştıkları, herhangi bir resmi veya sivil kurumdan yardım istemeye çekindikleri de araştırmanın bulguları arasında yer alıyor.

Araştırmanın en çarpıcı sonuçlarından birisi, yüksek gelirli ülkelerde çalışma yaşamında cinsel şiddet ve tacize uğrayanların daha düşük gelirli ülkelere göre daha fazla oranda olduğu. Yüksek gelirli ülkelerdeki katılımcılar arasında bu oran % 9.6 iken, üst-orta gelirli ülkeler için %

8.1, düşük ve alt-orta gelirli ülkelerde ise % 3 oranında gerçekleşmektedir. Yüksek gelirli ülkelerde çalışma yaşamı boyunca şiddet ve tacize uğrama oranları kadınlar için % 38.7, erkekler için % 26.3'tür.

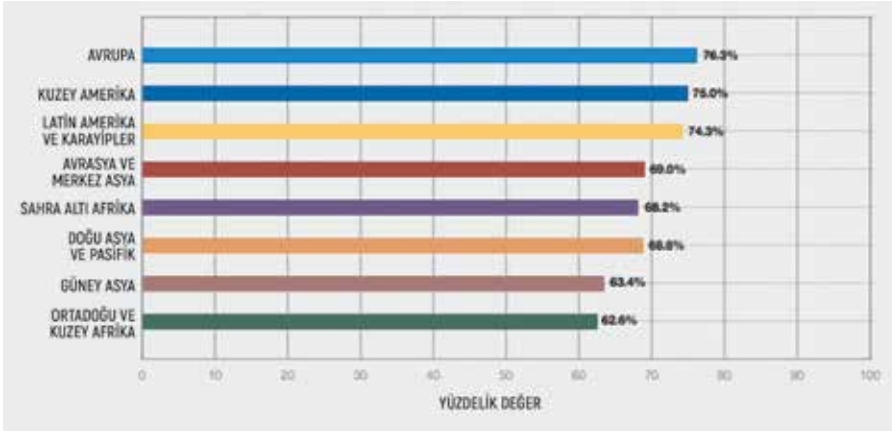
Ücretsiz bakım emeği

Çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin oluşmasında önemli bir payı bulunan ücretsiz bakım emeği, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çözülmesi gereken sorunların başında yer alıyor. Hasta, çocuk, yaşlı ve engelli bakımı konularındaki sosyal politikaların yetersizliği, bu işlerin ücretsiz, yani bir ücret karşılığı olmaksızın kadınlar tarafından üstlenmesiyle sonuçlanıyor.

Ekonomik durumu ve ücreti görece daha iyi durumda olan kadın çalışanlar bakım konusunda hizmet satın almak suretiyle destek alabiliyorken, yoksul ve bakım hizmeti karşılayacak ekonomik durumu olmayan kadın çalışanlar kariyerlerinden ve iş yaşamından uzaklaşmak durumunda kalıyor.

OECD Kalkınma Merkezi'nin 2023 Sosyal Kurumlar ve Toplumsal Cinsiyet Endeksi'ne (SIGI) göre, dünya genelinde, kadınlar bakım işlerinde erkeklere göre on kat daha fazla çalışıyor. Dolayısıyla bakım işlerinde ortaya çıkan işsizliğin kadınlara etkisi de aynı derecede fazla oldu. Pandeminin iş yaşamındaki cinsiyete dayalı eşitsizliğin etkileri sürüyor. Salgın krizinde

Grafik: Bölgelere göre eşitlik yüzde değerleri [Kaynak: Dünya Ekonomik Forumu 2023 Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu]

zorunlu ücretsiz izne çıkartılan pek çok kadın işine geri dönemedi, bazılarının işyerleri kapandı, başka işlerde güvencesiz olarak çalışmak zorunda bırakıldı. Pek çok kadın, pandemiden beri düşük ücretli işlerde çalışmaya devam ediyor.

Cinsiyete dayalı ücret eşitsizliği

Kadınların üzerindeki bakım yükü, aynı zamanda işgücüne katılım oranının bu kadar düşük olmasının başlıca sebepleri arasında yer alıyor. Bununla birlikte üzerinde bakım sorumluluğu bulunan bir kadının iş aramaya karar vermesi de giderek zorlaşıyor. Bakım işlerinin kadınlara iş kaybı olarak yansıdığını düşünürsek, cinsiyetler arasındaki ücret farkını oluşturan etmenlerden birisi de bu diyebiliriz. Küresel ölçekte, kadınlar erkeklerden % 20 daha az ücret almaktadır.

Kadınların yoğun olduğu sektörlerde cinsiyete dayalı ücret eşitsizlikleri çözülmeyi bekleyen temel sorunlardan biri. Kadınlara toplumsal olarak yüklenen rollerden dolayı karşılaştıkları iş kayıpları cinsiyete dayalı ücret açığını artırıyor. Çalışma yaşamı bu kayıpları giderecek şekilde düzenlenmelidir. Doğum, hasta, yaşlı, engelli ve çocuk bakımı gibi nedenlerle kadınlar çoğu kez çalışma yaşamından ayrılmak durumunda kalıyor, tekrar işe başladığında sosyal haklarında kayıplarla karşılaşılıyor. Bunun önüne geçilmesi, ancak bakım politikalarının geliştirilmesi ve sosyal politikalar yoluyla analık haklarının desteklenmesi ile mümkündür.

Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliği 167 yılda kapanacak

Küresel emek ve cinsiyet raporları da cinsiyetler arasındaki eşitliğin durumu bakımından farklı bir tablo sergilemiyor.

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2023 Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu'nda Türkiye cinsiyet eşitliği bakımından yerinde sayan ülkeler arasında. Avrasya ve Merkez Asya Bölgesi'nde yer alan Türkiye'de bölge hesaplamalarına uygun olarak cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kalkması için 167 yıl geçmesi gerekiyor. Türkiye'yle birlikte Azerbaycan ve Tacikistan da cinsiyet eşitliği bakımından en alt sırada. Türkiye ve Tacikistan, Ekonomik katılım ve fırsatlarda en az eşitliğe sahip, Türkiye bu alt endekste ki açığın % 60'ından azını kapatan tek ülke oldu.

Avrupa'da cinsiyet eşitliği (% 76.3) bu yıl Kuzey Amerika'daki (% 75) eşitlik seviyesini geçerek bölgeler arasında ilk sırada yer aldı. Avrupa ve Kuzey Amerika'nın hemen arkasından % 74.3 eşitlik değeri ile Latin Amerika ve Karayipler geliyor. Latin Amerika ve Karayipler'in 5 puandan fazla gerisinde Avrasya ve Orta Asya (% 69) ile Doğu Asya ve Pasifik (% 68.8) yer almaktadır. Sahra Altı Afrika, küresel ağırlıklı ortalama skorun (% 68.3) biraz altında, 6. sırada (% 68.2) yer almaktadır. Güney Asya (% 63.4), 2023'te eşitlikten en uzak bölge olan Orta Doğu ve Kuzey Afrika'yı (% 62.6) geride bırakıyor.

Ekonomiye katılım ve fırsatlar bakımından eşitliğin değerlendirildiği bölümde, Türkiye, değerlendirilmeye alınan 146 ülke arasında 133. sırada, sondan 14. sırada yer alıyor. Bir üzerinden 0.5'lik puana karşılık gelen bu değerlendirmeye göre, Türkiye'den sonra eşitlik bakımından daha geride yer alan ülkeler sırasıyla Mali, Oman, Nepal, Senegal, Tunus, Bangladeş, Mısır, Fas, Hindistan, Pakistan, İran, Cezayir ve Afganistan.

Rapora göre ülkemizde nüfus artış hızı % 76. Cinsiyet göstergeleri bakımından önem taşıyan ücret farkı % 9.98, yani kadınlar,

erkeklerden yaklaşık yüzde 10 daha az kazanıyor. Ücret eşitliği bakımından listenin 128. sırasındayız. Ücret eşitliği alt endeksi 0.445 değerinde. Eşitliğin tam olması için bu endeksin bir olması gerekir. Eşitlikten epey uzakta olduğumuz söylenebilir. Eşitliğin ölçüldüğü en önemli göstergelerden birisi de ücretsiz bakım işleri elbette. Ücretsiz bakım işlerinde eşitlik ölçülürken cinsiyet, yaş ve konum üzerinden ücretsiz ev ve bakım işlerine harcanan sürenin oranı gözönünde bulunduruluyor. Bu oran hesaplanırken, kadın ve erkeklerin ücretsiz ev ve bakım işlerinde günlük olarak harcadıkları ortalama süre hesaba katılır. Ev ve bakım işleri kategorisinde yer alan işler yemeğin hazırlanması, bulaşıkların yıkanması, evin temizlenmesi ve bakımı, çamaşır, ütü, varsa bahçe işleri ve evcil hayvan bakımı, alışveriş, kişisel eşyaların, ev eşyalarının kurulumu, bakımı, onarımı, çocuk bakımı, hasta, yaşlı ve engelli bireylerin bakımı gibi hane halkı üyelerinin bakımı gibi işlerdir. Ülkemizde, ücretsiz ev ve bakım işlerine kadınlar ortalama olarak % 19.15 süre ayırırken, erkeklerin ayırdığı süre % 3.71'dir. Yani, kadınların ücretsiz ev ve bakım işlerine ayırdığı süre, erkeklerin yaklaşık 5 katı.

Kadınların işgücüne katılım oranı bakımından 130. sırada olan Türkiye'nin eşitlik oranı 0.467. İşgücüne katılım oranı, kadınlar için % 32.82, erkekler için % 70.26. Yönetim kademelerinde kadınların oranı % 18, çoğunluğu kadınların elinde olan firmaların oranı % 3.90. Her yüz firmadan dördünde kadınların sözü geçiyor. Üst düzey yöneticileri kadın olan firmaların oranı % 3.9. Ülkemizde her 100 çalışandan 30'u kayıtdışı. Kadınların işyerinde liderlik pozisyonlarına yükselme oranı % 4.08. Rapora göre Türkiye'de 15-64 yaş arası yetişkinler için işsizlik oranı, erkekler için % 10.88 iken kadınlar için % 15.05. İşgücüne ilişkin yer alan bir diğer veri, yarı zamanlı çalışanlar. İstihdamda yer alan kadınların yaklaşık üçte biri (% 26.93) yarı zamanlı çalışırken, erkekler için bu oran % 15.05.

Pandemiyle artan çalışma biçimleri

Covid-19 virüsünün neden olduğu pandemi sırasında güvencesiz, geçici, uzaktan

çalıştırılma biçimlerinin genel çalışma biçimi haline getirilmesi tehlikesi gerçekleşmiş ve yaygın olarak uygulanan bir istihdam şekline dönüşmüştür. Kadınları çalışma yaşamında savunmasız hale getiren bu tip çalışma biçimleri, cinsiyet ayrımcılığı, şiddet, taciz gibi insan haklarını hiçe sayan uygulamalara maruz kalmalarına; çok düşük ücretlerde çalışmaya razı olmalarına ve emeklilik hayallerinden vazgeçmelerine neden oluyor. Evden çalışma olarak yaygınlaşan yeni iş tanımına göre, evdeki ortamın güvenliğinden çalışan sorumlu tutulacak. Pandemi, dünya ölçeğinde yüz milyonlarca kişinin işini kaybetmesine yol açtı, etkileri ekonomik yıkım olarak devam ediyor. Pandemi hem ekonomik dengeleri alt üst etti, hem çalışma yaşamında bugüne dek elde edilmiş pek çok kazanımın kaybedilmesine yol açtı. Kadınların çoğunlukta olduğu bazı işkollarında zorunlu çalışma devam ederken, bazı işkollarında da evden çalışma teşvik edildi.

Kahramanmaraş depreminin kadın istihdamına etkisi

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün "Şubat 2023 depreminin Türkiye'de işgücü piyasası üzerinde etkileri" raporu, depremde işgücü kaybını değerlendiriyor. Kaybedilen çalışma saatlerinin % 27,5'i kadınları etkilemiş. "Depremin etkileri nedeniyle yaklaşık 220.000 işyeri kullanılamaz hale gelmiştir. ... ILO, etkilenen bölgedeki çalışma saati kayıplarının, 2021'deki çalışma saatlerine kıyasla %16,0 olduğunu tahmin etmektedir. Değerlendirilen 11 ilde, kaybedilen çalışma saatleri, 657.147 çalışanın yaptığı işe eşdeğerdir. Alandaki istihdamın toplumsal

cinsiyet yapısına göre, kaybedilen çalışma saatlerinin % 72,5'i erkekleri, % 27,5'i kadınları etkilemiştir. İşgücünün kayıtlı/kayıtlı-yışı yapısına göre yapılan benzer bir değerlendirme, kaybedilen çalışma saatlerinin, hem kayıtlı (% 39,6) hem kayıtlı (% 60,3) işçileri etkilediğini göstermektedir."

Raporda, depremden, diğer kırılgan kesimler gibi, kadınların da daha olumsuz etkilendiği, diğer kesimlere göre daha zor dönemler geçireceği, bu nedenle böyle bir dönemde iş ve meslek kaynaklı ayrımcılığın önüne geçilmesinde daha dikkatli davranılması konusuna dikkat çekiliyor. 5 Mart 2023 itibarıyla, illere göre 2021'deki mevcut duruma kıyasla kaybedilen çalışma saatleri Malatya % 58,8 Gaziantep % 5,5 Adıyaman % 48,1 Elazığ %2,0 Hatay %45,2 Diyarbakır % 0,7 Kahramanmaraş % 43,1 Şanlıurfa % 0,4 Kilis % 6,7 Adana % 0,1

Türkiye eşitlikten çok uzak

OECD Kalkınma Merkezi'nin 2023 Sosyal Kurumlar ve Toplumsal Cinsiyet Endeksi'ne (SIGI) göre, ülkelerde cinsiyetler arası eşitliğin ölçüldüğü pek çok kategori var. Endeks, evde kadın ve erkeğin eşit karar verme gücüne sahip olup olmadığına, miras ve boşanma haklarından eşit olarak yararlanıp yararlanmadıklarına, aynı yaşta evlenebilme oranlarına vs. bakarak aile içerisinde ayrımcılık olup olmadığını ölçüyor.

Aile içi ayrımcılık ölçümlerinde Türkiye dünya ortalamasının altında. Endeks, sıfıra yüz arasında bir değer. Sonuç sıfırsa ayrımcılık yok, yüz ise tam bir ayrımcılık olduğu anlamına geliyor. Türkiye için bu rakam 31,2, dünya ortalaması 37,6, OECD ortalaması 13,6, Asya'da bu değer 50,4.

Üretken ve finansal kaynaklara erişimde kısıtlılık olup olmadığına, kadınların ve erkeklerin taşınır ve taşınmaz mallara erişim konusunda eşit yasal hakları bulunup bulunmadığına, banka hesabı açmak ve resmi bir finans kuruluşundan kredi almak için eşit yasal haklara sahip olup olmadıklarına, kadın ve erkeklerin işyerinde doğum/babalık ve doğum izni, meslek seçimi veya işyeri açma konusunda aynı hak ve fırsatlardan yararlanıp yararlanmadıklarına bakıyor. Bu endekse göre, Türkiye için bu oran 29,8, dünya ortalamasının biraz üzerinde. Üretken ve finansal kaynaklara kısıtlı erişim dünya ortalaması 27,4 iken, OECD ortalaması 12,7, Asya için bu değer 31,7.

Endeksin hesaplandığı pek çok göstergede Türkiye aynı seviyede sonuçlar veriyor. Bu durum, pek çok konuda eşitliği yakalamak için ülkemizde eğitim, siyaset, iş yaşamı, sağlık gibi alanlarda pozitif ayrımcı uygulamalara her zamankinden daha çok ihtiyaç olduğunu gösteriyor.

Çalışma yaşamındaki cinsiyet ayrımının, eşitsizliğin ortadan kaldırılması için, iş yaşamında kadınlarla erkeklerle eşit fırsat tanınması, bakım işlerinin bir sosyal politika olarak benimsenerek kadınlara ücretsiz iş olarak yüklenmesinden vazgeçilmesi, cinsiyete dayalı ücret farkının ortadan kaldırılması, kadınların çalışma yaşamında uğradığı şiddet, taciz, mobbing uygulamalarının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması elzemdir. ■

	ALT ENDEKSLER				
	Genel Endeks	Ekonomik Katılım ve Fırsatlar	Eğitime Erişim	Sağlık ve Hayatla Kalma	Politik Güçlendirme
Aurasya ve Merkez Asya	88,9%	68,8%	96,3%	97,4%	18,8%
Doğu Asya ve Pasifik	88,8%	71,0%	95,5%	94,9%	14,0%
Avrupa	78,3%	68,7%	99,6%	97,0%	38,1%
Latin Amerika ve Karayipler	74,3%	65,2%	99,2%	97,6%	35,0%
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	62,6%	44,0%	95,3%	96,4%	14,0%
Kuzey Amerika	75,9%	77,8%	96,5%	96,9%	26,1%
Güney Asya	63,4%	37,2%	96,0%	95,3%	26,1%
Sahra Altı Afrika	66,2%	67,2%	96,0%	97,2%	22,6%
Ortalama	68,4%	60,1%	95,2%	96,0%	22,1%

Eşitlik 0% 60% 100%

Tablo: Bölgelere göre eşitlik endeksi ve alt endeks değerleri [Kaynak: Dünya Ekonomik Forumu 2023 Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu]

20. YIL
KADIN
AJANDASI

Amelia Earhart

11 Ocak 1935

Amelia Earhart, ilk tek kişilik uçuşu Hawaii'den Kaliforniya'ya gerçekleştirdi.

9 Ocak 1908

Fransız yazar ve feminist, varoluşçuluk akımını edebiyatta sürdüren

Simone de Beauvoir dünyaya geldi. (Ölüm: 1986)

Simone de Beauvoir

Jale İnan

5 Şubat 1924

Nezihe Muhittin başkanlığında Türk Kadınlar Birliği kuruldu.

10 Şubat 1958

Nezihe Muhittin hayata veda etti.

Nezihe Muhittin

1 ŞUBAT 1914

Türkiye'nin ilk kadın arkeoloğu Jale İnan dünyaya geldi.

Dr. Ülkü Sema Aydın

9 Mart 1957

Çocuk hastalıkları uzmanı Dr. Ülkü Sema Aydın, orduya katılan ilk kadın doktor teğmen oldu.

Cahide Sonku

18 Mart 1981

Türk sinema ve tiyatro oyuncusu, Türk sinemasının ilk kadın film yönetmeni ve ilk kadın yıldızı 1919 doğumlu Cahide Sonku, hayatını kaybetti.

Lucy Parsons

7 Mart 1942

1853 yılında Teksas'ta dünyaya gelen siyahi ABD'li ve Meksikalı sendikacı Lucy Parsons (Lucy Eldine Gonzales) hayatını kaybetti. "Lucy Parsons bir siyahtı, siyahlara karşı ayrımcılıkla savaştı. Kadındı, kadınlara karşı ayrımcılıkla savaştı. Emekçiydi, emekçileri ezen sömürü düzeniyle savaştı."

Ayşe Saffet Alpar

17 Nisan 1903

TÜRKİYE'NİN İLK KADIN
REKTÖRÜ AYŞE SAFFET
ALPAR DÜNYAYA GELDİ
(ÖLÜM: 1981)

16 Nisan 1912

Amerikalı havacı Harriet
Quimby, Manş Denizi' ni
uçarak aşan ilk kadın oldu.
3 ay sonra yaptığı gösteri
sırasında uçağının düşmesi
sonucu öldü.

Harriet Quimby

Leman Cevat Tomsu

29 Nisan 1988

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kadın mimarı
1913 doğumlu Leman Cevat Tomsu,
hayata gözlerini yumdu.

Türkan Akyol

30 Mayıs 1980

Türkan Akyol Ankara
üniversitesi rektörü oldu. Bu
göreviyle, Türkiye'nin ilk kadın
rektörü ünvanını aldı.

HAYRIYE AYŞE NERMIN
NEFTÇİ

10 MAYIS 1973

İlk kez bir kadın milletvekili
Nermin Neftçi,
TBMM başkan vekili oldu.
1924 İstanbul doğumlu Neftçi,
Ankara Üniversitesi Hukuk
Fakültesi mezunu, evli ve iki
çocuk annesiydi. 20 Ağustos
2003'te hayata veda etti.

ADILE SULTAN

1 Haziran 1826

Osmanlı Hanedanı'ndan
Divan tertip etmiş tek
kadın şairi Adile Sultan
Topkapı Sarayı'nda
dünyaya geldi. (Ölüm:
12 Şubat 1898)

EMILY WILDING DAVISON

8 Haziran 1913

Birleşik Krallık'ta kadınların oy hakkı için mücadele eden
süfrajetlerden Emily Wilding Davison, 4 Haziran 1913 günü
Kraliyet Derbisi'nde oy hakkı flamasını kralın atına takmak
yaralanarak dört gün sonra hayata gözlerini yumdu.
(Doğum: 11 Ekim 1872)

Safiye Ali

5 Temmuz 1952

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kadın tıp doktoru ve tıp eğitimi veren ilk kadın Safiye Ali hayata veda etti.

Charlotte Anna Perkins Gilman

23 Temmuz 1941

Türkiye'nin ilk kadın tiyatro sanatçısı Afife Jale hayata veda etti.

Afife Jale

3 Temmuz 1860

ABD'de kadın hareketinin en önemli teorisyenlerinden feminist, yazar, yayıncı Charlotte Anna Perkins Gilman dünyaya geldi.

Gertrude Ederle

26 Ağustos 1920

ABD'de kadınların oy kullanma hakkı Anayasal güvenceye kavuştu.

28 Ağustos 1979

Nesrin Olgun, Manş Denizi'ni yüzerek geçen ilk Türk kızı oldu.

6 Ağustos 1926

Gertrude Ederle, Manş Denizi'ni yüzerek geçen ilk kadın oldu.

19 Eylül 1893

Yeni Zelanda kolonisi kadınlara oy hakkı tanıyan ilk ulus... Kate Sheppard 'Kadınlar için oy hakkı' imza kampanyasını başlattı 30.000 den fazla imza meclise sunuldu ve yeni seçim yasası hazırlandı.

Filiz Dinçmen

6 Eylül 1982

Deneme ve inceleme yazarı, Eski Yunan ve Roma dilleri uzmanı, filolog, arkeolog, çevirmen ve düşünce insanı Azra Erhat İstanbul'da hayatını kaybetti. (Doğum: 4 Haziran 1915)

Azra Erhat

25 Eylül 1982

Filiz Dinçmen Türkiye'nin ilk kadın büyükelçisi ünvanını aldı...

Kate Sheppard

Rosa Parks

24 EKİM 2005

ABD'li insan hakları savunucusu ROSA PARKS hayatını kaybetti. 1 aralık 1955' TARİHİNDE, Alabama'da bir otobüste koltuğunu beyaz bir erkeğe bırakmayı REDDETMESİ, 381 günlük bir otobüs BOYKOTUNUN BAŞLAMASINA SEBEP OLDU. BOYKOTUN SONUNDA, otobüs ayrımı anayasaya aykırı bulundu.

Selma Eroğlu

4 Ekim 2011

Türkiye'nin ilk kadın karikatüristi Selma Eroğlu, 83 yaşında Berlin'de hayata gözlerini yumdu. (Doğum: 17 Mayıs 1928)

Eribe Hürkuş

30 Ekim 1936

Türkiye'nin ilk havacılık şehidi kolan Eribe Hürkuş, Cumhuriyet bayramı için yapılan bir gösteri paraşütünün açılmaması sonucu hastanede iki günlük mücadele sonra hayata gözlerini yumdu. (Doğum: 30 Ekim 1918)

18 Kasım 1913

Belkis Şevket Hanım tek motorlu üstü açık teyyareye binen ilk kadın oldu.

Belkis Şevket

29 Kasım 1990

Kadınların çalışmasını kocanın iznine bağlayan Medeni Kanun'un 59. maddesi iptal edildi.

Emine Mebrure Göneng

6 Aralık 1981

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kadın milletvekillerinden Mebrure Göneng, hayata veda etti. Göneng, 1935 seçimlerinde Afyonkarahisar'dan milletvekili seçildiğinde 35 yaşında bir öğretmen ve iki çocuk annesiydi.

Marie Curie

21 Aralık 1898

Dünyaca ünlü bilim kadını Marie Curie, eşi Pierre Curie ile birlikte radyoaktif radyum elementini keşfettiler.

Şirin Ebadi

10 Aralık 2003

İranlı Şirin Ebadi, Nobel Barış Ödülü'nü alan ilk müslüman kadın oldu.

Flormar direnişiyile Fransa'da dayanışma gösteren
ActionAid France gönüllüsü Salma Lamqaddam:

"Fransa'da dediğimiz gibi, yalnızca mücadele işe yarar"

2019 yılında sendikamızın Gebze şubesine üye oldukları için işten atılan ve haklarını almak için direniş başlatan Flormar işçilerine yönelik hak ihlallerine karşı Fransa'da Yves Rocher'e açılan dava sürüyor. Davanın açılması ve Fransa'da kamuoyu oluşturulması sürecinde bizi yalnız bırakmayan uluslararası dayanışma grubu ActionAid France gönüllülerinden Salma Lamqaddam'la hem Flormar direnişini hem geçtiğimiz aylarda Fransa'da başarıyla sonuçlanan Vertbaudet direnişini konuştuk. Direnişe destek için hazırlanan uluslararası dayanışma videosunda Petrol-İş Sendikası ve Petrol-İş'li kadınlar adına mesajımız da yer almıştı.

Öncelikle sizi tanıyalım. Ne iş yapıyorsunuz, ActionAid'deki göreviniz nedir?

Adım Salma Lamqaddam. Ben yirmi yaşında göç ettiğim Paris'in banliyölerinde yaşayan Faslı bir Fransız'ım. ActionAid France örgütünde "Kadın Hakları Kampanyası Bölümü"nü başkanlıyorum.

ActionAid örgütü, dünyanın dört bir yanında insan onuruna yakışır çalışma haklarını savunmak için mücadele eden ve işçileri destekleyen uluslararası bir dayanışma örgütüdür. İşçi sendikalarını ve işçilerin önderlik ettikleri toplumsal hareketleri destekliyoruz.

İşyeri sağlığı ve güvenliği, insan onuruna yakışır çalışma koşulları, sömürüye son verilmesi ve fabrikalarda toplumsal cinsiyete dayalı şiddete son verilmesi talebiyle örgütlenen kadınları destekliyoruz.

Yves Rocher direnişiyile ilgili Fransa'da yaptığınız çalışmalardan söz eder misiniz biraz?

Kosan Kozmetik fabrikasında 2018 yılında işçilerin düzenlediği günlük gösterileri ve eylemleri öğrendik. Açıkça işveren tara-

fından bir sendikal örgütlenmenin engellenmesi vakasıydı. Fransa'da bu kadarı asla gerçekleşmezdi! Durum çok sinir bozucuydu. Çünkü Yves Rocher'in çalışanların refahına ilişkin söylemi ile Türkiye'deki sömürü gerçeği arasında büyük bir uçurum vardı. Markanın tüketiciler üzerindeki son derece olumlu imajından faydalanması nedeniyle şirketin örgütlenme konusunda zor bir hedef olduğunu bilmemize rağmen, hemen çalışanlarla bağlantı kurmaya karar verdik. Daha sonra tercüman ve tabii ki Petrol-İş'in yardımıyla işçilerle buluşmak için Gebze'ye gittik. Yves Rocher'i boykot etmek için bir kampanya başlattık, birçok tüketici Yves Rocher'ye sendikasıylaştırmaya son vermelerini isteyen e-postalar gönderdi. Yves Rocher 2019'da geri adım attı, işçilerin hakedişlerini verdi, ancak biz, Yves Rocher'in işçilere verdikleri kalıcı zarara karşı Türkiye'de yaptığı ödemenin yeterli olmadığına karar verdik.

Gelelim Vertbaudet direnişine, fabrikada ne üretiliyor?

Vertbaudet, Fransa'da bebek ve çocuk gi-

yim ve ürünlerinde bir numaralı markadır. Tüm ebeveynler bu markayı bilir. Kumaştan çocuk bezine, mobilyaya kadar her şeyi satıyorlar.

Kaç işçi çalışıyor ve kadın oranı nedir?

Kesin istatistiklere sahip değiliz, ancak

%90'ı kadın olan 300'den biraz daha az işçi çalıştığını biliyoruz. Erkekler işyerinde çok yakın zamanda işe alındılar. Kolileri kadınların çalıştığı alana taşımak için işe alındılar. Eskiden koli taşıma işini kadınlar kendileri yapardı. Ama şirket yönetimi kadınların bu taşıma işi sırasında sohbet ederek zaman kaybettiklerine karar verdi. Bu işin zaman kaybedilmeden daha kârlı yapılması için erkeklerin yapmasına karar verdi. İşçiler çalışırken konuşmamaları için fabrikada her türlü önlemin alındığını söylediler.

Direnişte olanlar kaç kişi ve kadınların oranı nedir?

72 işçi grevde, aralarında sadece 5 erkek var. Ancak müzakerelere öncülük eden sendika temsilcilerinde 2 erkek ve 2 kadın vardı! İşçileri adil bir şekilde temsil eden sendika liderlerine ihtiyacımız olduğu söyleniyor!

Direniş ne zaman, hangi taleplerle başladı?

Kadınların direnişi 20 Mart'ta başladı, neredeyse tamamen kadınlardan oluşan 72 işçi sömürünün sona ermesini talep ederek greve gitti. Herkes için ücret artışı ve iş yükünü paylaşmak için yeni çalışanların işe alınması temel taleplerdendi. İşçiler, sendika temsilcileri aracılığıyla, 2 Haziran Cuma günü yönetimle bir anlaşma imzalayarak iki aydan uzun süredir devam eden gergin grev seferberliğine son verdiler.

Birçok işçi için bu grev ilkti. Asgari ücrete mahkum olmuş bu işçilerin birçoğu 20 yılı aşkın süredir bu fabrikada çalışıyorlardı. Ama artık aşığılama ve sömürü ile çalışmaya devam etmek mümkün değildi. Yıllık müzakerelerde, işçiler, işverenin rekor kâr etmesine rağmen, 0 avroluk zam alacaklarını öğrendiklerinde, greve gitmeye karar verdiler! Öfkeli olan işçiler şöyle diyorlardı: "Biz, onlara karşı küçük işçilerdik, onlar ise dev gibiydiler. Bu mücadeleyi asla kazanabileceğimizi düşünmedik. Ancak, işçiler birlik olduklarında güçlü olduklarına ve iş-

vereni yenebileceğine ve mücadeleyi kazanabileceğine inanmalıyız."

İşyerinde sendika var mı?

Evet! Ancak çoğunluğu sağlayan sendikalar mücadeleciler değildi ve doğrusunu söylemek gerekirse işverenlere oldukça yakındı. Böylece işçiler, Fransa'daki en mücadeleciler ve militan sendika olarak bilinen CGT'ye bağlı kaldılar! Ve kazandılar!! Mücadelenin ardından kadınlar CGT'de kalıp mücadeleyi sürdürecektik.

Sendika direnişle ilgili neler yaptı?

Sendikanın desteği belirleyici oldu. Şimdi-lerde işyerinde bir sendikaya üye olmanın ve bağlı kalmanın ne kadar önemli olduğu anlatılıyor. Bu çok önemli çünkü Fransa'da sendikaların durumu pek iyiye gitmiyor. Macron'a ve onun adaletsiz emeklilik reformuna karşı, sendikaların güçlü bir birlik gösterdiği ve güçlü ve mücadeleciler bir tavır takındığı ve eylemler yaptığı uzun bir mücadelemiz olsa da. Ama günümüzde Fransa'da işçiler çok da sendikalaşmıyorlar.

Bu durumda CGT, işyerinde azınlıkta olan sendika olsa da (Fransa'da bir işyerinde farklı sendikalar örgütlü olabiliyor) işverenlerle müzakerelere öncülük etti, işçilerin bu mücadelesini bütün Fransa'nın duymasını sağladı. Bu işçilerin mücadelesini tüm Fransa'da görünür kıldı. CGT lideri Sophie Binet grev yerine gitti ve temsilcilere hitap etti. Temsilcilerden de bu mücadeleyi yamalarını istedi. ActionAid olarak biz de grev yerini gittik, çok güçlü bir mesaj verdik!

Polisin şiddetinden de haberimiz oldu, neler yaşandı anlatır mısınız?

Cumhuriyet savcılığı, "sivil polis" kılığında giren kişiler tarafından taciz edilen ve soyulan bir CGT delegesi tarafından bildirilen şiddet olayları hakkında soruşturma açtı. Bir sendika temsilcisi polis tarafından darp edildi. Sendikanın ofisi tahrip edildi. Grev yerindeydik, polis arabasının 7/24 orada

olduğunu gördük, işçiler sürekli gözetim altındaydı.

Uluslararası dayanışma oluşturmak için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

Dünyanın dört bir yanındaki sendikalardan ve işçi gruplarından 14 temsilcinin konuşmaları yaptığı bir video hazırladık. Petrol-İş'in de içinde olduğu Guatemala, Bangladeş, Sri Lanka, Belçika, Güney Afrika vb. ülkelerden temsilcilerin konuşmaları vardı.

Direnişte son durum nedir, neler yapıyorsunuz, neler bekliyorsunuz?

Direnenler kazandı! Bu, markayı tamamen geri adım atmaya zorladıkları kesin bir zaferdir! Güç dengesi tarafından zorlanan marka, maaş artışı, 30 yeni çalışanın işe alınması ve eski grevcilere karşı misilleme yapılmama garantisi de dahil olmak üzere tüm taleplere olumlu yanıt vermek zorundaydı. Zafer takdire şayan ve tüm işçi sınıfına umut veriyor. Fransa'da dediğimiz gibi: "Yalnızca mücadele işe yarar." ■

Çalarsaatın yaygın olmadığı zamanlarda mesleği,
işçileri uyandırmak olanlar:

CAMA TIKLAYANLAR

1900'lü yılların başlarında, çalarsaatın yaygın olmadığı dönemlerde, özellikle yaşlı kadınların ve erkeklerin yaptığı bir iş olarak karşımıza çıkan "cama (pencereye) tıklamak", sanayi İngilteresinde başlayarak sırayla İrlanda, Hollanda ve başka ülkelere yayılmış. Ellerinde uzun sopalarla cama vurarak veya kamışla küçük cisimler fırlatarak, kaçınıcı katta olursa olsun, sabah madendeki, yük limanındaki veya fabrikadaki işine geç kalmak istemeyenleri uyandırmak için pencere tıklatma işi, dönemin uyandırma servisi olarak kabul ediliyor.

Selgin Zırlılı Kaplan

Sanayi devriminin ertesinde, bin dokuzyüzlü yılların başlarına denk gelen dönemde, çalar saatın yaygınlaşmadığı zamanlarda işe gidenleri uyandırmak üzere geliştirilmiş bir iş olan "pencer, kapı veya cama tıklayarak uyandırma" işi, daha çok yaşlı ilerlemiş kadınların ve erkeklerin yaptığı bir iş olarak biliniyor. Bazı kaynaklardan bu mesleğin bin sekizyüzlü yılların ortalarından itibaren yaygınlaştığını öğreniyoruz, tahmini olarak 1970'lere kadar da sürdüğünü.

O zamanlar, sabah çok erken saatlerde yola düşen ve madende, fabrikada, yük limanlarında çalışan işçilerin işlerine gecikmemeleri için pencere camlarına veya kapılara tıklayarak onları uyandıranlar var: Cama Tıklayanlar.

İngilizce'deki kapı tokmağı kelimesinden türeyen ve kapıyı tıklatma anlamına gelen knocker-

up kelimesinin karşılığı sözlükte şu şekilde yer alıyor: "Eskiden sabahları ev ev dolaşip işçilerin yatak odalarının pencerelerini tıklatarak onları uyandırmakla görevli kimse."

Tam da tanıma uygun olarak, önceden belirlenmiş saatlerde uyandırılacak kişilerin evlerine gelen uyandırma görevlileri, oltayı andıran uzun sopalarla özellikle yatak odalarının pencere camlarına tıklayarak talimat aldıkları saatte müşterilerini uyandırıyorlar. Eğer pencere yoksa ya da ev tek katlıysa, pencere camları yerine kısa sopalarla kapılara tıklanıyordu. Tıklama aleti bazen yumuşak uçlu bir çekiç, bazen kısa bir sopa, bazen de küçük taşlar veya bezelye fırlatılan ince kamışlar olabiliyordu. Bazı durumlarda çingirak, zil de kullanılıyordu.

Uyandırma görevlisi, müşterisinin uykudan uyanıp ayağa

Elindeki lastik tüp şeklinde çubukla camlara bezelye fırlatarak gemi doklarında çalışanları uyandıran Mary Smith.

Caroline Jane Cousins,
uyandırma işine 60 yaşında
başladı ve yirmi yıl sürdürdü.

kalktığından emin olmadan yerinden ayrılmıyordu. Bu işin karşılığında alınan ücret, haftada birkaç peniydi. Bu işi yapanlar, gece uyanık olabilmek için genellikle gündüzleri uyumayı tercih ediyor, akşama doğru saat dört gibi uyanıp çalışmaya hazırlanıyorlardı.

Uyandırma işinin yapılmaya başlandığı ilk zamanlarda, henüz uygun teknikler geliştirilmeden önce daha gürültülü yöntemler uygulanıyordu. Örneğin çan, zil, çingirak gibi aletlerle uyandırılmak istenen kişi uyandırılıyor, ancak aynı bölgede yaşayıp aynı işe gidecek olan işçilerin uyandırma servisinden ücretsiz olarak yararlandıkları fark edilince, ayrıca gürültüden, uyandırılmak istemeyen mahalle sakinlerinin rahatsız olması neticesinde daha spesifik yöntemler bulunmuş, doğrudan uyandırılmak istenen kişinin camına veya kapısına tıklanması yoluyla uyandırılması yöntemi geliştirilmiş.

Geçmişte böyle bir mesleğin olduğunu o dönem çekilmiş bazı fotoğraflardan öğreniyoruz. Bu fotoğraflardan birisi, polis memuru John Topham'ın

yasak olmasına karşın ek gelir için çektiği "cama tıklayan" adlı fotoğraf. Daily Mirror dergisine 5 sente sattığı fotoğraflarla geçimini sağlayan Topham, Londra'nın güneydoğusunda çektiği fotoğraflarla dönemin kent yaşamına ilişkin ipuçları veriyor.

Oldham'da bir dükkanın üzerinde bulunan bir dairede büyüyen sanatçı Paul Stafford, kendisiyle yapılan bir röportajda şöyle anlatıyor cama tıklayanları: "*Eskiden ellerinde büyük uzun sopalarıyla gelirlerdi, ben üst katın arka odasında kardeşimle kalıyordum, ailem ön tarafta uyurdu. Üç veya dört kere tıklanır ve babam uyanırdı, biz hiç arka taraftan duymazdık. Ellerinde olta benzeri bir çubuk veya yumuşak uçlu çekiciler, çingirak veya küçük borularla bezelye fırlatarak uyandırırıldır.*"

Kaynaklardan, sanayi bölgesi olan Manchester'da bu işi yapanların oldukça fazla olduğunu öğreniyoruz. İngiltere'nin kuzeydoğusunda madencilerin yoğun olarak yaşadığı Durham'a bağlı Ferryhill kentinde madencilerin evlerinin dış duvarlarında, kaçta uyandırılmak istediklerini ve vardiya ayrıntılarını tebeşirle yazdıkları karatahtalar asılıymış.

Kayıtlara geçmiş cama tıklayanlardan birisi, Topham'ın fotoğrafını çektiği, Limehouse semtinde elindeki lastik tüp şeklindeki çubukla pencerelelere bezelye fırlatarak gemi doklarında çalışan müşterilerini uyandıran Mary Smith. Mary'nin kızı Molly Moore da aynı işi yapıyordu.

Diğer bir cama tıklayan kadın 1837 yılında Dorset'te dünyaya gelen, Caroline Jane Cousins idi. Benjamin ve Sarah (Lovell) Bartlett'in kızları olarak dünyaya gelen Caroline Jane, on yaşında annesini kaybetti, babası, kız kardeşi Diana ve yeğeni Elizabeth'le Morden'de yaşıyordu. 25

yaşındayken bakım ve ev hizmeti işinde çalışıyordu. 26 yaşında, kendisinden 35 yaş büyük Joseph Cousins'le evlendi, sekiz yıl sonra altı çocuğu olmuştu. 1880 yılında kocası öldü. Caroline Jane, uyandırma işine başlamadan önce uzun süre Poole'da bir sicim fabrikasında çalışmıştı. Uyandırma işine başladığında altmış yaşındaydı. Çalışırken üzerinde siyah entarisi, beyaz başlığı ve beyaz önlüğü vardı. Bir elinde feneri, bir elinde uzun bir değnek taşıyordu. Caroline, Poole bölgesinde halat işçilerini uyandırabilmek için gecenin üçünde yollara düşüyordu.

Bazen uyandırma işinden hoşlanmayan komşuların saldırgan tavırlarıyla karşılaşan Caroline, acil durumlarda polisi çağırarak amacılıyla bir de düdüğü taşıyordu. Bazen, sopasını kendini korumak için kullandığı da oluyordu.

Caroline, birinci dünya savaşının sonlarına doğru emekli olduğunda yaklaşık 80 yaşındaydı. Yirmi yıl boyunca uyandırılmak isteyenlerin camlarına tıklamıştı. Öldüğünde 89 yaşındaydı.

<https://academic.oup.com>
www.bbc.com
www.dorsetlife.co.uk
<https://dorset-ancestors.com>

Meme kanserini yendi, hayata bakışı değişti:

"Boşa Vakit Harcama, Hayallerinin Peşinden Git"

Seçil Nimet Yozgatlı, 22 yıllık polislik hayatından sonra en çok özlem duyduğu sanat ve edebiyatla uğraşmaya başladı. Yeni dönemde sanat kursu öğretiliğine başlayacak. Onu yeni tanıyanlar daha çok sanatçı yönünü biliyor. 35 yaşındayken meme kanserine yakalandı. Yılmadı, direndi, pozitif enerjisi, ailesinin ve yakın dostlarının desteğiyle bu zorlu süreci atlattı, en çok rastlanan kadın kanserini yenmeyi başardı. Geçtiğimiz günlerde emekli oldu, ancak çalışmayı bırakmadı, artık boşa vakit harcamayıp hayallerinin peşinden gidiyor. Bir belediyenin çatısı altında kendisi gibi sanat aşıklarına seramik öğretilenliği yapıyor.

Söyleşi: Selgin Zırlı Kaplan

Öncelikle sizi tanıyalım. Kaç yaşındasınız, evli misiniz, çocuğunuz var mı?

Adım Seçil Nimet Yozgatlı, 1975 yılının Aralık ayında Ankara'da dünyaya geldim. Dört kız kardeşin en büyüğüyüm. Evliyim, liseye giden bir oğlum var.

Ne iş yapıyorsunuz? Farklı iş deneyimleriniz oldu mu?

2000 yılında polis okulu sınavlarına girdim polis oldum. 4 Nisan 2023'te emekli oldum, çiçeği burnunda bir emekliyim. Polislik beni ben yapan meslek değildi. Yıllarca hakkını vererek çalışmaya gayret ettim. Her zaman Mimar Sinan Güzel Sanatlar'da okumak istemişimdir. Hayat çok kararlı adımlar atmadığınız sürece aslında bizi istediğimizi yere götürmüyormuş 22 yıl içinde bunu anladım.

İçimde hep bir sanat aşkı vardı ama yoğun çalışma temposundan sanat için bir şey yapmayı düşünmekten ileriye gidemedim. Daha önce bir Amerikan şirketinde çalışmışım, inanılmaz yoğun ama çok keyifli bir çalışma ortamıydı. Devlet memuru olmakla özel sektörde çalışmanın farkını çok net bir şekilde gördüm.

Geçmişte kanseri yendiniz, hayatınızdaki bu dönüm noktasından söz eder misiniz?

Meslek hayatımdaki kırılma noktam ve sanata çok emin adımlarla ilerlemem 2010 yılında Nisan ayında kanser teşhisinin konulmasıyla başladı. İlginç bir şekilde bu haberi aldığınızda boşa vakit harcamayacağınızı, ne yapmak istiyorsanız onun peşinden koşmanız gerektiğini kafanıza inen bir balyozla anlıyorsunuz. Hayatımın baharı dediğiniz bir yaşta ben tam 34 yaşındaydım yolun yarısı bile değilken anlamlan-

dıramadığım bir kabullenişle ameliyat oldum ve kemoterapi görmeye başladım. Kanser tedavisinde beni en çok zorlayan şey eskiden vazgeçemeyeceğimi düşündüğüm saçlarımdı. Tedavi ilerledikçe anladım ki saçlarımı kaybetmek işin en aşılabılır, en yerine gelebilecek kısmıymış. Acılı, sancılı ve zorluklarla sürekli karşı karşıya kaldığın bir tedavi ile baş etmek insanı her gün büyütüyormuş.

Kanser olduğunuzu nasıl öğrendiniz?

Kendim kanser olduğumu fark etmedim. Altı ayda bir rutin kontrollere gidiyordum, bir kontrolümü aksatmışım. Aksattığım kontrolden sonraki kontrolde çok ileri tetkikler yapıldı, uzun süreler hastanelerden randevu aldım. Nükleer tıp tetkikleri vs. sonucunda biyopsi yapıldı. Net bir şekilde meme kanseri olduğum teşhisi kondu.

Öğrendiğinizde ne hissettiniz?

Ben aslında tüm bu tetkikleri yaptırırken bir ameliyat olacağım ve sonucunda iyileşeceğim diye düşünüyordum. Fakat ameliyat olduktan sonra ameliyat esnasında tekrar patolojiye gönderilen materyaller vardı. Onlar hastalığın evresini belirliyordu. Bu konuda tecrübem olmadığı için ameliyat olacağım, o hücreler alınacak ve ben iyileşeceğim zannediyordum. Aslında tam olarak ameliyat

sonrasında patolojiden gelen sonuca mütakiben kemoterapi alacağımı öğrendiğimde olayı idrak ettim. Tek düşündüğüm saçlarım, kaşlarım, kirpiklerimdi her kadın gibi. Onkoloji doktorum "*bir insanın kanser olduğu haberini alması, en sevdiğinin ölüm haberini alması ile aynı*" demişti, çok duygulanmışım. Gerçekten çok iyi bir doktorla karşılaştım ve hâlâ kendisine minnettarım.

Bu mücadelede kimler yanınızda yer aldı, kimler yalnız bıraktı?

Kanserle mücadelede tedavi olurken engel olamadığınız bir hüznle başbaşasınız. Ölümün soğuk nefesi ensenizde gibi. Ailem yanımdaydı şükürler olsun, arkadaşlarım da öyle. Ama bu süreçte kaybettiğim insanlar oldu, sanırım fazla beklentiye girdim. Beni fazlasıyla sevdiğine inandığım birkaç insana o dönemki hassasiyetimden dolayı kırıldım. Fakat yanımda

Acının nefesi
üşüte üşüte
yaktı içimi...

Yaşlarıma
oymasın toprak

Squid Ink

Kendimi
dizdim
kurşuna,
kimse
öldürmesin
diye
beni...

Squid Ink

Kırlangıçlarla
haşır
neşir
ruhum,
aklım
havalara
uçtuğundan
beri...

Squid Ink

olanlarla ilgilendim. Dediğim gibi, ailem şükürler olsun yanımdaydı. Biz dört kız kardeşiz. Bütün kız kardeşlerim, annem, babam her zaman yanımdaydılar. ODTÜ Piskoloji'den mezun çok eski bir arkadaşım vardı, o her gün neredeyse bana çaktırmadan SEANSLAR yaptı. "Geçecek, halledeceksin, sen güçlüsün" diye.

Bir de meslektaşım olan, okulda beraber aynı koğuştaki kaldığımız bir arkadaşım ile neredeyse her gün 1 saat boyunca sohbet ettik telefonda. Bedenen uzakta olan, ama kalpleriyle yanı başınızda duran insanların olması bu hayattaki en büyük kazanç. Yanımda olan sevdiğime çok teşekkür ediyorum.

Bu süreçte sizi motive eden, size güç veren ne oldu?

Bir video var onu görünce biraz gülümsedim. Bu durumla başa çıkmak zorundaydım. İki buçuk yaşında bir oğlum vardı, çok küçüktü. Önce kendim sonra onun için, beni seven insanlar için, benim sevdiğim insanlar için hayatta ve sağlıklı kalmam gerekiyordu.

Sevdiklerinizi düşününce kendinize daha iyi bakıyorsunuz ya da size ihtiyacı olduğunu bildiğiniz bir evladınız olduğunda.

Çocuğunuz için de zor bir süreç olmuştur, onu nasıl korudunuz bu süreçten etkilenmemesi için?

Çocuğum çok küçüktü, ama asla anlamayacak durumda değildi. Çünkü belime kadar uzanan saçlarım gidince neden saçlarını kestirdin diye sordu. Anaokulundan almaya gittiğimde diğer çocuklar "Keloğlan anne geldi" diye benim etkileneceğimi elbette tahmin etmedikleri için seslenip gülüşüyorlardı, oğlum da "sana Keloğlan diyorlar keşke saçlarını kestirmeseydin" dedi. Duygulandığım bir dönem, ona hissettirmek istemedim ama ağlıyordum. Oğlum bana "anne senin omuzların aşağıda duruyor ve ağlıyorsun, çok mu üzgünsün" diye sormuştu.

Tedavi süreci nasıl geçti? Kolay ve zor yanları neydi?

Tedavi sürecinin kolay yanı hatı tek kolay yanı iyi bir doktora rastlamış olmamdı. Onkolog Burçin Budakoğlu, gerçekten muhteşem bir doktordu ve sürekli beni motive etti. En zor yanı, saatlerce damarlarınızdan tüm vücudunuzu ele geçiren zehir enjekte edilmesi sonrasında yürüyemeyecek kadar yorgun ve ağrılı hissetmek, baş dönmesi, sürekli istifra etmek en dayanılmaz kısmıydı. Tedaviye giderken gerginlikten dolayı damarlarımın bulunması çok zordu, iğneden çok korkuyordum, ama bu korkumu yene-medim biraz fazla canım acıdı. Son kemoterapi kürümde çok

mutluydum ama en çok o kürde canım yanmıştı, damarlar tedavinin yan etkisi olarak inceldiği ve gerildiği için epey fazla deneme yapıldı ve tedaviyi nihayetlendirdi doktorum son kürü de alınca.

Kanserden sonra neler değişti hayatınızda? Hayata bakışınız aynı kaldı mı?

Aslında öncesi ve sonrası diye bir olgu yok benim için. Çok şey değişmedi. Dediğim gibi, sadece yapmak istediğim şeylere daha fazla odaklanmam gerektiğini anladım. Bu yaşadığım süreçte ebru sanatı ile tanıştım, bana çok iyi geldi. Birkaç sergide eserim çıktı çok mutlu oldum. Çok büyük bir hastaneye yüz eser verdim, hâlâ o hastanenin duvarlarında

duruyorlar. Sonrasında karakalem ve yağlı boyaya başladım. Hocam "resim yapmak için doğmuşsun" demişti beni çok mutlu etmişti. Arkasından dur durak bilmeyen bir sanat aşkıyla İBB'nin sanat çatısı olan İSMEK'te resim sınavına girerek seramik öğrencisi olmaya hak kazandım. Arkasından suluboya eğitimi aldım ve tüm bunları yaparken içimdeki acıların belki dışavurumu gibi hayata dair basit kelimelerle manalı cümleler kurdum. Umarım onları bir gün kitap haline getirebilirim ve herkesle paylaşabilirim. Çünkü epey uzun zamandır **'kırgınlıklarımı tebessümlerime itinayla gömüyorum'** ben. Şu an GOP belediyesinde, seramik öğretmenliği yapıyorum.

Kadınların kanser konusunda kontrolleri ihmal ettiği söylenir, siz bu konuda ne düşünüyorsunuz. Yaşadıklarınıza dayanarak ne önerirsiniz?

Çok üzülerek söylüyorum, tedavi bittikten sonra bütün arkadaşlarıma "lütfen kontrollerinizi yaptırın" dedim ve benden sonra üç arkadaşım meme kanseri olduğunu öğrendi. Değişik bir şekilde aramızda bir yol arkadaşlığı bağı oldu. Onlardan biri ameliyat olduğunda benim tedavim yeni bitmişti. Bir diğeri benim zorumla doktora gitmişti hatta ben tetkikleri okudum ve

kendi doktorumla paylaştım. Bu hayatta bana olmaz, benim başıma gelmez diyebileceğimiz bir şey olmadığını düşünüyorum. Korktuğumuz herhangi bir şeyden kaçarken daha sonra bizim ayağımız takıldığında bizi daha hazırlıksız ve daha güçsüz yakalayacağını düşünüyorum. O yüzden vücudumuzda ve hayatımızda yolunda gitmeyen bir şey varsa onu etrafıca ele almamız ve kurtulmak için neler yapabileceğimizi düşünmelerini tavsiye edebilirim.

Edebiyata ilginiz ne zaman başladı, ne zaman alevlendi? Neler ürettiniz bugüne kadar?

Edebiyatla ilgilenmem aslında tamamen hissettiğim yoğun duyguların bir şekilde bir yer-

den çıkmasını sağlamaktı aslına bakarsanız. Çok kitap okumadım hiçbir zaman. Ama bu hastalık sürecinde ve tedavinin bitim sürecinde içimi okumaya başladım ve içimde okuduklarımı yazmaya başladım. Bir platformda yazmaya başladım, orada yazdığım yazılar ve şiirler günün şiiri yazısı seçildi, ödül aldı. Bu beni oldukça mutlu etti. Sonrasında basit kelimelerle anlamlı bir şekilde içimdeki hayata baktığım pencereden yazmaya başladım.

Şu an üzülmediğim, zorlandığım bir konu olduğu zaman onu satırlara dökmek bana çok iyi geliyor. O yüzden yazmayı bırakmayı düşünmüyorum, bu arada ciddi bir okuyucu da oldum.

Edebiyat alanında şiir yazıyorum, denemeler yazıyorum.

Meme kanseri ile ilgili farkındalık yaratmak amacıyla kamu spotu çekilebilecek bir kısa film senaryosu yazdım ama hayata geçirmek için gerekli insanlara ulaşamadım. Sonrasında uzun metraj bir film senaryosu yazmaya başladım. Yaşanan zorluklar insanın hayal gücünü çok fazla genişletiyor. Sanırım o hayal gücü bana bunları yazdırdı. Çünkü senaryo ya da yazarlıkla ilgili bir eğitimim yoktu.

Tüm bunların arasında Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı'nın yazarlık atölyesinde eğitim almaya karar verdim ve başvurudum. "Neden burada eğitim almanız gerekiyor bir cümleyle anlatın" dediğinde sanırım o basit kelimelerle derin manalı cümleleri kurduğum için UMAG vakfından iki dönem yazarlık eğitimi atölyesi bursu aldım, çok keyifli bir eğitimdi. Ama polislik yaparken tüm bunlara yoğunlaşmak çok kolay değildi, biraz daha yavaş ilerledim. Bazı kitap çözümlerini yaptım, birkaç senaryo okudum. Sanırım emekli olduğum için şimdi daha fazla üzerine düşebilirim.

Farkındalık kampanyalarına katıldınız, sosyal medyada, onlardan da söz eder misiniz?

Birkaç sene önce emniyet teşkilatında meme kanseri farkındalık ayında, "kanserden korkma geç kalmaktan kork" adlı, söyleşi, seminer soru-cevap şeklinde çok güzel bir program yaptık. Uzman dok-

torlarımız vardı ve kanserle tanışan bazı ünlüler geldi. Teşkilatımız kadınlarına ve çalışan arkadaşların eşlerine güzel bir bilgilendirme toplantısıydı. Gerçekten verimli olduğunu düşünüyorum. Benim de bir fotoğraf slaydım gösterilmişti. Profesyonel olarak fotoğraf çekmeyi de çok seviyorum meslekte en mutlu olduğum en işe yaradığımı düşündüğüm anlardan biriydi.

Yaptığımız etkinlik gerçekten kanserden değil geç kalmaktan korkmamız gerektiğini çok iyi anlatan bir programdı. Çevrenizde kanserle mücadele eden veya mücadele etmiş olan insanların bazı konularda çok hassas olacağını unutmamanız gerektiğini hatırlatmak istiyorum çünkü mutsuz olma lüksü yoktur bazı yüreklerin. ■

BİLGEKIZ

Yazan: Elif Ülker

- Oooo! Evimizin direği, sabık ev emekçisi nevezhur fabrika emekçisi, eski EYT'li yeni EPT'li biricik ablamız gelmiş.

- Ay dalga geçme kızım vallahi çok yoruldu, yine hiç bilmediğim kelimelerle benim beynime eziyet ediyor. Ne dediğini bir anlasam sana cevap vereceğim de dur bakalım.

- İşte “sabık” yani eski, “nevzuhur” yani yeni ortaya çıkan, EYT'yi zaten biliyorsun milyonların yıllarca ömrünü yedi, EPT de yaştan kurtulduk derken primden kurtulamayan siz garibanların yeni durumu, yani siz fanilerin yeni sıfatı Emeklilikte Prime Takılanlar...

- Sen dalganı geç bakalım, ben hiç değilse iki yıl dişimi sıkıp emekli olacağım. Sen daha çalışmaya başlayamadın. Senin emeklilik ne zaman canım benim?

- Ablacığım benim şimdiki yaşıma iki ekle, onu üçle çarp, ondan da beş çıkar işte benim emeklilik yaşım.

- Babam senin adını Bilge koyacağına Bilmiş koyaymış daha iyiymiş.

- Onu bunu boş ver de nasıl geçti bakalım iş hayatında ilk günün?

- Çalışmak yoruyormuş Bilge! Senin yaşındayken hem çalışır hem gelir evdeki işleri yapardım. Hem de ne çalışmak! Nefes alamazdık. Neyse sıkacağım artık dişimi ne yapalım. Bu arada sana bir sürprizim var. Al bak sana ne getirdim, seversin sen.

- Bana hediye mi aldın yoksa? Ya da babamın yaptığı gibi yemekhaneden tatlı mı getirdin? Canım babam! Yemezdi tatlılarını bize getirirdi. “Ben zaten tatlı sevmiyorum kızım” derdi.

- Yook ben tatlılarımı yerim, hiç heves etme. İş yerinde gencecik bir bayan aman kadın, kızarsın sen şimdi, sendika temsilcisi mi neymiş o verdi. Şöyle bir baktım dedim bunu bizim evdeki sever. Kadın Dergisiymiş. Yemek tarifi bile var yaparsın artık ablana.

- Vaay hep ben mi eve getireceğim böyle şeyleri. Ablam bana Petrol-İş Kadın Dergisi getirmiş. Dergi de getirmeye başladığına göre ne zaman sendikaya üye oluyorsun ablacığım?

- Dur şimdi benim başımı belaya sokma. Ben EYT için eksik günümü tamamlayıp çıkacağım. Vallahi bir gün fazla çalışmam. Zaten zor buldum burayı. Hem eski

si gibi değil kızım fabrika. Eskiden ne doğru düzgün molaya çıkabilirdik, ne yemekler bir şeye benzerdi. Servis yoktu eve karanlıkta ıssız sokaklarda yürürdük. Şimdiki cennette çalışıyorlar gibi. Eskiden bizim müdür de bir nemruttu. Şimdi bir kibarlık gelmiş adama. Beni odasına çağırdı, çay içip sohbet bile etti. Adam gayet mantıklı ve güzel konuştu.

- Ne dedi abla? Dur ben tahmin edeyim; “Biz bir aileyiz, hepimiz aynı gemideyiz”, “Vallahi burası benim evim gibi, hepinizi çok seviyorum”, “Sendika bir işe yaramıyor, zaten ne istediniz de vermedik”

- Kız sen nereden biliyorsun bunları? Hem adam değişmiş olamaz mı? Hemen günahını alıyorsun adamın, insanlar değişir biliyorsun.

- Ne olmuş ablacığım? Mesela patron hacca gitmiş hak yemeye tövbe mi etmiş? Ya da belki rüyasına aksakallılar girmiştir. “Zinhar bundan böyle işçinin hakkını yemeyesin! Yarından tezi yok ikramiye veresin, yemekleri düzeltesin, fazla meselelerini kesmeyesin. Yoksa bu dünyada da öte dünyada da gün yüzü görmeyesin” demiştir. Bundan korkan patron “Dur yahu ben vereyim bu işçilerin haklarını da ahiretimi kurtarayım” demiştir belki.

- Zinhar ne kızım? Ablaya bilmediği kelimelerle polemik yapmak günahdır.

- Sen Yaşar Usta'nın kızısının abla büyük düşün. Senin baban ki 15-16 Haziranları görmüş, grev çadırlarında ayları geçmiş bir adamdı. Sana da bu geleneği yaşatmak düşer. Hem ne derdi babam?

- ‘Yalnız taştan duvar olmaz kızım’ derdi.

- Hah işte o hesap. Sen yoksan onlar da bir eksik.

- Onu bunu bırak da ne yaptın ablana?

- Sen seviyorsun diye balkabaklı, ekşi kremalı, fındık aromalı mis gibi çorba, yanına da ıspanak yatağında köri soslu tavuklu...

- Neli neli neler yaptın?

- Yok şaka şaka mis gibi mercimek çorbası yaptım üstüne de kuru fasulye pilav.

- Korktum vallahi bir an! Turşu da var mı turşu?

- Turşu olmaz mı hiç? Annemin yaptığı turşudan kaldı azıcık onu da bu günün şerefine çıkarttım. ■

EV İÇİ ŞİDDET KADINLARI İŞ YAŞAMINDA NASIL ETKİLİYOR?

EVDEKİ ŞİDDET İŞYERİNE GELİRSE

Kanada'nın en büyük emek örgütlerinden birisi olan Kanada İşçi Kongresi'nin Western Ontario Üniversitesi işbirliğiyle yaptığı bir araştırma, çalışma yaşamında ev içi şiddetin etkilerini ortaya çıkartan önemli bulgular içeriyor. Araştırma Kanada'da yapılmış olsa da, sonuçları itibariyle ev içi şiddetin işyerindeki etkileri bakımından pek çok ülkeyle benzerlikler taşıyor.

Ülkemizde hâlâ ev içi şiddete ilişkin tam ve doğru veri elde etmek mümkün değil. Elimizdeki veriler, bu alanda çalışma yürüten grupların medya kaynaklarını tarayarak elde ettiği rakamlara dayanıyor. Buna ek olarak, kadınların iş yaşamında uğradığı şiddet ve tacize ilgili veri elde etmek de çok zor. İşyerinde yaşanan fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik her türlü şiddetin ya

üstü örtülüyor, ya mağdur işten ayrılmak zorunda kalıyor ya da işten çıkartılıyor. Sendikali işyerlerinde, eğer sendikanın işyerinde şiddet ve tacize ilişkin politikaları ve stratejileri varsa, mağdur da bununla mücadele edebilecek gücü ve cesareti bulabilirse bir çözüm bulunabiliyor. Son dönemde giderek yaygınlaşan ev içi şiddetin iş güvenliği meselesi olduğu ger-

çeği, sendikaların gündeminde çok da yeni bir kavram olmasa da, ILO'nun 190 sayılı sözleşmesinin onaylanmasının ardından sendikaların önemli gündem konularından birisi olmuştur.

Hem ev içi şiddet hem işyerinde şiddet konusunda bizim verilere ulaşmamız bu kadar zorken, Kanada'da yapılan bir araştırma, evde yaşadıkları şiddetin

kadınları işyerinde de takip ettiğini, çalışma yaşamlarını nasıl olumsuz etkilediğini, doğrudan mağdurlarla yapılan görüşmelere dayanarak ortaya koyuyor.

Araştırmaya göre, her üç kadın işçiden biri ev içi şiddete maruz kalıyor ve çoğunda şiddet işyerine kadar takip ediyor. Failler, genellikle eşlerinin (veya eski eşlerinin) işe gitmesini engellemeye çalışıyor, bu durum, kadınların işe geç kalmalarına veya işi kaçırmalarına neden oluyor. Bunun yanı sıra, şiddet faili koca, işyerinde eşini sık sık arayarak rahatsız ediyor, e-posta veya mesaj gönderiyor, hatta işyerine geliyor veya takip ediyor.

Ev içi şiddete uğrayan kadınların yüzde 80'inden fazlası, bu durumun iş yerindeki performanslarını olumsuz etkilediğini belirtiyor. Bir kısmı, yaşadığı şiddet yüzünden işyerine düzenli gidemiyor, bazıları işini kaybediyor.

"Eski eşimle uğraşmak beni uykusuzluktan dolayı endişeli, yorgun hissettiriyordu, bu durum nedeniyle işimden artık zevk alamaz hale geldim."

İş yerleri bir yandan şiddete uğrayan kadın işçi için bir sığınak olarak düşünülebilir, iş ilişkileri sayesinde şiddetle mücadele konusunda destek arayabilir, ancak çoğu kez fail tarafından yeri daha kolay bulunacağı için aynı zamanda bir tehdit de sayılır.

Yaşanan şiddet, mağdur kadın işçilerin işyerindeki davranışlarını da olumsuz etkiliyor. Şiddet içeren eylemler, kötü niyetli mesajlar, işyerindeki zamanını bu işe harcamasına neden oluyor, çalışma sırasında dikkatinin dağılmasına sebep oluyor.

Bu durum iş performansını ve disiplinini olumsuz etkiliyor, bazen ciddi yaralanma ve hatta ölüm riskiyle karşı karşıya kalmasına sebep oluyor. Bu durumdan mağdurun iş arkadaşları ve işyerindeki diğer çalışanlar da etkileniyor. Failden gelen aramalar, yapılan ziyaretler, tehdit mesajları ve yarattığı riskler nedeniyle çalışma arkadaşları da ev içi şiddetin olumsuz etkilerini yaşıyor.

"İş arkadaşlarım, yaşadığım şiddetin fiziksel ve duygusal kanıtlarını gördüklerinde endişe duyuyor, rahatsız oluyorlardı."

Araştırmanın bulguları şu şekilde özetlenebilir:

- Üç kadın işçiden biri hayatının bir döneminde şiddete uğradığını söylüyor. Araştırmada 8429 kadına ev içi şiddete uğrayıp uğramadığı sorulmuş, % 33'ü uğradığını beyan etmiştir.
- On kadından biri, şiddete son 12 ay içerisinde maruz kaldığını belirtmiştir.
- Kadınların yüzde 82'si ev içi şiddetin iş yerindeki performanslarını olumsuz etkilediğini, çalışırken dikkat dağınıklığı, yorgunluk, geç kalma, konsantrasyon düşüklüğü, devamsızlık, kesintiye uğrama gibi sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmiştir.
- Kadın çalışanların yüzde 53'ü, işyerinde veya işyerine yakın bir yerde şiddete uğradığını belirtmiştir.
- % 38'i aile içi şiddetin işe gitme becerilerini etkilediğini bildirdi.
- % 37'si iş arkadaşlarının olumsuz etkilendiğini söyledi.
- % 8.5'i ev içi şiddet sonucu işini kaybetti.

İşyerinde ev içi şiddetin uyarı işaretleri

Çalışırken, iş arkadaşınızın ev içi şiddete uğrayıp uğramadığını anlayabilmeniz için belirli işaretler var. Bu işaretleri doğru yorumlayıp yardım için harekete geçebilirsiniz.

1. İş arkadaşınızda çürükler, morluklar, ani işitme kaybı, kesikler veya kemik kırıkları gibi bariz yaralanmalar varsa.
 2. Mevsime uygun olmayan giysiler (yazın balıkçı yaka gibi) giyiyor veya kapalı mekanlarda sıklıkla güneş gözlüğü takıyorsa, veya normalde yaptığından daha abartılı makyaj yapıyorsa.
 3. Aniden işe daha fazla devamsızlık yapmaya veya geç kalmaaya başladıysa; veya evden uzakta olmak için fazla saatler çalışmaya başladıysa.
 4. İşe konsantre olmada sorun yaşıyorsa veya sık sık hata yapmak gibi iş performansında değişim yaşıyorsa.
 5. Karakteristik olmayan kaygı, korku, izolasyon ve/veya depresyon belirtileri gösteriyorsa.
 6. İşten erken ayrılmayı istemek gibi taleplerde bulunuyorsa.
 7. Evle ilgili konularda hassasiyet gösteriyor veya evdeki sorunlar hakkında ipuçları veremeye çalışıyorsa.
 8. Sık sık işini kaybetme kaygısını dile getirmeye başladıysa.
- Bu belirtiler, iş arkadaşınızın evde şiddete uğradığının belirtileri olabilir. Hemen işyerinizde ve sendikanızda gerekli mekanizmalara başvurarak yardımcı olabilirsiniz. Bunu yaparken, şiddet mağdurunun gizlilik haklarına saygı gösterilmelidir. ■

CGT'nin örgütlü olduğu işyerinde iki buçuk aylık direniş başarıyla sonuçlandı

Vertbaudet işçisi kadınlar direndi ve kazandı

Fotoğraf: CGT genel sekreteri Sophie Binet grevci işçilerle birlikte. (Kaynak: www.cgt.fr)

Vertbaudet, Fransa'nın kuzeyinde kurulu, bebek, çocuk ve hamile giyimi üzerine üretim yapan bir firma. Ürünleri dünyanın bir çok ülkesinde satılıyor. Firmada çalışan yaklaşık iki yüz işçinin tamamına yakını kadın. Dünyanın her yerinde kadın işçilerin kaderi aynı, bir bölümü yirmi yıldır aynı yerde çalıştığı halde asgari ücret alıyor. İşyerinde cinsiyet ayrımcılığı yoğun olarak yaşanıyor. Durum böyle olunca, direniş kaçınılmaz olmuş. Mart 2023'ten beri yetmiş iki kadın işçi, insana yakışır iş ve ücret için, işyerindeki cinsiyetçi tutuma karşı, kolluk kuvvetlerinin kötü muamelelerine rağmen fabrika önünde direndiler ve sonunda kazandılar.

Fransa'nın kuzeyindeki Vertbaudet fabrikasının Marquette-lez-Lille tesisinde çalışan yetmiş iki kadın, 20 Mart 2023 günü, insana yakışır iş ve ücret için, işyerindeki cinsiyetçi tutuma karşı mücadele etmeye karar verdi ve direniş başlattı. Üye sayısı bakımından Fransa'nın ikinci büyük sendikal

konfederasyonu CGT'nin (Fransa Genel Emek Konfederasyonu) üye çoğunluğuna sahip olmasa da örgütlü olduğu işyerinde, Mart ayında yapılan müzakereler sonuçsuz kalmıştı. İşçilerin bir kısmı için bu direniş ilkti. Yirmi yıldır çalışıp asgari ücret alanlar vardı. Kadın işçilerin talebi, insana yakışır

bir ücret, kötü çalışma koşullarının iyileştirilmesi, cinsiyetçi davranışlara son verilmesiydi. Saygı görmek, eşit olmak için başlatılan greve valilik ve hükümet sert tepki gösterdi. Grev hattı, sık sık polis tarafından dağıtıldı, sendika temsilcileri saldırıya uğradı.

Kadın direnişi olması açısından, ülkede sivil toplum örgütlerinin ve kadın gruplarının da sahip çıktığı grev, Petrol-İş'te geçmişte yaşanan Fransız kozmetik devi Yves Rocher'in satın aldığı Flormar işyerindeki direnişle, hem amaçları hem de dayanışmanın örülmesi bakımından benzerlik taşıyor.

Vertbaudet (Verbode şeklinde telafuz ediliyor) direnişi, ulusötesi şirketlerin kadın emeği sömürsünde geldikleri noktayı göstermesi bakımından büyük önem taşıyor. Son dönemde bir çok ülkede bu tür şirketlerin özellikle kadın işçilerin ağırlıkta olduğu işyerlerinde uyguladığı düşük ücret, baskı, sindirme, cinsiyet ayrımcılığına pek çok örnek verebiliriz. Sadece Petrol-İş sendikasında bugüne kadar yaşanan kadın grevlerine bakmak bile yeterli olacaktır. Alman sermayeli Novamed'de yaşanan kadın direnişi, Fransız Yves Rocher'in satın aldığı Flormar, son olarak Alman Pas South işyerinde yaşanan direniş, karakter bakımından benzer nitelikte. Çoğu kadın işçi direnişinin ulusötesi firmaların fabrikalarında olması tesadüf değil. Ulusötesi firmalar, Türkiye gibi ülkeleri ucuz işgücü cenneti olarak görürken, yaygın işsizliği fırsat bilerek, kadın işçileri en kötü koşullara razı etmeye çalışmaktadır.

Flormar/Yves Rocher direnişi sırasında Fransa'da kamuoyu oluşturmak ve ulusötesi şirketin hak ihlalleriyle ilgili sendikamız Petrol-İş'in Fransa'da açtığı davaya destek sunan ActionAid dayanışma grubu, Dünya Kadın Yürüyüşü bileşenleriyle Vertbaudet işyerindeki kızkardeşleriyle dayanışma kampanyası başlattı. Petrol-İş olarak bizim de katkıda bulunduğumuz kampanyada pek çok ülkeden sendikacı ve işçi kadın, greve kendi dillerinde destek mesajları göndererek dayanışma duygularını dile getirdi.

CGT'nin ilk kadın genel sekreteri Sophie Binet'in başından beri grevcileri yalnız bırakmadığı ve dayanışmayı güçlü tutmak için her türlü çabayı gösterdiği biliniyor. Grevle ilgili olarak kadınları pek çok kez fabrikanın ürünlerini boykot etmeye çağırarak kadınların tüketimine yönelik ürünleri tüketmeyerek greve katkı istedi. Binet, Vertbaudet'teki direnişin, kadınların çalışma yaşamındaki durumunu göstermesi bakımından büyük önem taşıdığını belirterek kadınların güvencesiz işlerde uzun saatler çalışmaya zorlandığına, kadın emeğinin değersizleştirilmeye çalışıldığına işaret ederek şöyle dedi: "Kadın mücadeleleri toplumdaki yerimiz için her zaman belirleyicidir."

Fransa'nın kuzeyinde bulunan Marquette-lez-Lille tesisi, iki buçuk ay boyunca Fransız Verbaudet işçilerinin şiddetli mücadelesine sahne oldu. 75 günlük kararlı direnişin ardından 72 grevci maaş zammı, yeni işçilerin işe alınması ve kötü muamele olmayacağına dair işverenden teminat alınarak direniş başarıyla sonlandırıldı. Direnişin başarıya ulaşmasında sendikanın kararlı tutumu ve kadın dayanışmasının büyük rolü bulunuyor. ■

PETROL-İŞ SENDİKASI VE PETROL-İŞ'Lİ KADINLARIN VERTBAUDET DİRENiŞİYLE DAYANIŞMA MESAJI:

ActionAid France'nin Vertbaudet direnişçisi kadınların direnişleriyle dayanışma amacıyla tüm dünyada kadın gruplarından, sendikacı ve işçi kadınlardan kendi dillerinde gönderilmesini istediği dayanışma mesajlarıyla oluşturduğu videoya Petrol-İş Sendikası ve Petrol-İş'li kadınlar adına biz de bir mesaj yollamıştık, mesajımız videoda diğer dayanışma mesajlarıyla birlikte actionaid.fr sayfasında yayınlandı. Vertbaudet direnişleriyle dayanışma mesajımız şöyle:

"Petrol-İş Sendikası olarak uluslararası dayanışmaya büyük önem veriyoruz. Yves Rocher/Flormar direnişimizde büyük katkısını gördük. Dünyanın her yerinde kadınlar çalışma yaşamında ayrımcılık, şiddet, taciz ve eşitsizlikle mücadele ediyor. Fransa'da Mart ayından beri Vertbaudet işyerinde cinsiyetçi tutuma karşı, insana yakışır iş ve ücret için direnen 72 kadın işçi yalnız değildir. Petrol-İş sendikası ve Petrol-İş'li kadınlar olarak direnişçi kadınlara yönelik kötü muameleyi kınıyor, haklarını arayan kadın işçileri dayanışma duygularıyla selamlıyoruz. VERTBAUDET'DE DİRENEK KADIN İŞÇİLER, YALNIZ DEĞİLSİNİZ!"

KADIN'lardan
ÖYKÜLER

Bebek Arabası*

Ece Arar

Ayten anca üçte uyuyabilirdi. Henüz iki saattir yataktaydı; bebek yine viyakladı. Öyle yorgundu ki; bir an kalkamayacağını, bebeğe bakamayacağını sandı, sonra zaten vazgeçti kalkmaktan. 'Ulan bir kere de herif susturuversin Mıstık'ı' dedi içinden. Mıstık susmadı tabii; neredeyse camlar zangırdamaya başladı bet sesi yüzünden. Herif tınmadı bile; kıcını dönmüş uyuyordu. Ayten bu; inat etti kalkmayacağım diye. Eh sonunda olan oldu. Hüseyin dellendi, bir dirsek attı Ayten'e hışımla, "Ulan karı, kalk da sustur şunu." diyerek yeniden kıcını gerisin geri döndürürdü. Ayten bir robot gibi kalktı, sızlayan kolunu ovuşturdu, sonra ayaklarını sürüye sürüye Mıstık'ın yanına gitti. Bebeği beşikten kaptığı gibi memesine dayadı.

Mıstık cakkodu cakkodu emdi annesini. Ayten'in o sıra kafası yana düştü, üç dakika uyuyuverdi. Rüyasında saçına tokalar takıyor, bir düğüne gidiyordu. Düğün de ne düğündü; bir salondaydı, sanatçının biri parıldayan bir elbise giymiş, şarkılar söylüyordu. Ayten de düğünde eteklerini savurup sahnede dönüp duruyordu. Ne rüyaydı ama...

Mıstık memede uyuduğu sırada Ayten kendine geldi. "Gazını çıkartmaya kalksam uyanır mı velet?" diye düşünüyordu. "Çıkartmayıp da uyutsam, bu kez de gazdan uyanır mı acaba?" diye bir soru daha sordu kendine. Bunlar; günlük, sıradan, otomatik sorulardı zaten, hangi seçeneği seçsen fark etmezdi. Bebek dediğin, öyle veya böyle gece uykusu uyutmazdı adama, sen en tatlı uykundayken hissedersin, uyanıverirdi.

Ayten Mıstık'ı yavaşça memeden çekip beşiğine yatırdı. Yine ayaklarını sürüyerek yatağa yollandı. Bir saatçik daha uyuma hakkı vardı; Hüseyin altı buçukta kalkar, hazır kahvaltı masasına otururdu. Neyse ki, o bir saati uyuyabilirdi Ayten, kalkınca da "nasıl bir çırpıda geçiverdi altmış dakika" diye hayıflandı. "Geç dersin geçmez ulan" dedi kendi kendine. "Doğururken adamın anasını ağlatır bu dakikalar. Geçme dersin, o zaman da geçer" diye söylendi.

Hüseyin yataкта hafifçe doğrulup, "Ne söyleniyosun kendi kendine. Saat kaç?" dedi. Ayten içini çekip; "Altı. Uyu daha"

der demez Hüseyin'in gözleri tekrar kapandı. Ayten gidip bebeği yokladı, şükür, hâlâ uyuyordu. Çay suyunu koydu, kahvaltı masasını hazırladı, 'Bebek uyanmadan ben de bir bardaklık çay içebilsem' diyerek iç geçirdi. Hüseyin'in uyanmasına hâlâ on beş dakika vardı. Gidip giyindi. Aynaya doğru gitti. Gözlerinin altındaki halkalara baktı, baktı... Azıcık saçına sürdü fırçayı, bir de rüyası aklına geldi o an, bir tokayı saçının kenarına ilişti.

Hüseyin gümbür gümbür kalktı yataktan, öksüre öksüre, bağıra bağıra... Şipşak giyindi, sandalyesine yerleşene kadar bir hal oldu, gürültülerin en alasını çıkartarak sofraya oturdu. 'İnsan bir sefer düşünür çocuk uyanır mı diye, tüh sana'dedi içinden Ayten, sonra bir koşu gidip, bu badireyi Mıstık uyanmadan atlattılar mı diye baktı. Hayret, velet hâlâ mışıl da mışıl uyuyordu. "Ben yapsam bu gürültüyü kesin kalkardı. Gündüz makinayı bile açamıyorum" diye söylendi.

"Ne diyosun yine kendi kendine?" diye bağırdı içerden Hüseyin; "Gel de çayımı koy, işim gücüm var benim". Ayten'in işi gücü yoktu sanki, sanki laf olsun diye sallanıp duruyordu. 'Bu koca denen herif bir gün olsun evde kalıp çocuğa baksa, ev işini, bir de getirip durduğu paça, overlok işlerini yapsa, ertesi sabaha kadar zıbarırdı' diye geçirdi aklından.

Hüseyin aynen bağırdı tabi. O bağırp dururken Ayten Mıstık'ı izledi. Mıstık gözlerini birazcık açıp yine kapattı. Ayten derin bir oh çekti, hızla mutfağa gidip çayları doldurdu, kendi de sofraya oturup ağzına bir parça ekmek attı, derken hızla çayını karıştırıp bir dikişte içiverdi.

"Bir yere mi yetişecen?" dedi Hüseyin gülerek. Ayten kocasının neden bahsettiğini anlamamıştı.

"Giyinmişsin, süslenmişsin. Yarım yamalak da olsa kahvaltını yapmışsın, çayını içmişsin."

Ayten nihayet anlamıştı, demek bir toka takınca süslenmiş olmuştü.

"Ya, düğüne gidicem bugün" dedi.

Hüseyin'in yüzü değişti, artık gülmüyordu.

"Ne düğünü kız?" dedi.

Gülebilme sırası kendisine geçti diye keyiflendi Ayten; "Ne düğünü olacak?" deyip bir kahkaha attı. Derken yüzündeki mutlu ifade bıçak gibi kesiliverdi.

"Düğün müğün yok." dedi, "Sana şaka yaptım. Rüyamda dışarı çıkmıştık"

Hüseyin rahatlayıverdi. Bir çırpıda tabağını süpürdü, cekeğini sandalyeden alıp çabucak giydi, anahtarını bilerek yine almadı, çocuk gibi her defasında kapıyı çalacak, Ayten'in bugün de sinirlerini gerim gerim gerecekti.

"Hadi eyvallah" deyip kapıdan çıkarken Ayten koşup kapıyı yakaladı, "Az daha herif çıkarken kapıyı çarpacaktı" dedi kendi kendine. Usulca kapıyı kapattıktan sonra tekrar Mıstık'a baktı. Uyanmış bakınıyordu. Ağlamasına fırsat vermeden memesini çocuğun minik ağzına dayadı, bebek sütü çektiğçe nasıl susadı, nasıl susadı... Sanki bedeni bir çiçektide, az önce çölde kalıp kavruvermişti. Yine de bebeği memeden uzaklaştırıp bir bardak su almaya gönlü elvermedi. "Kafa yok ki, tın tın tın" dedi işaret parmağıyla kafasına vurarak. "Kafa olaydı önce su alır, sonra tutardım bebeği memeye".

Mıstık emdi de emdi. İkinci memeye geçmeden Ayten gidip su doldurdu kendine, kana kana içti. İkinci memeyi de boşaltan Mıstık, annesi daha koltukaltlarından onu yeni kavramışken, koca bir "gark" dedi. Ayten bu işe bir sevindi, bir sevindi... "Ulan ne güzel gün, her şey tıkırında valla" dedi. Oğlanı bir güzel çarşafa sarıp sırtına attı, emziği de ağzına tikiştiriverdi. Mutfağa gidip, ayaküstü bir çay daha içti. Sonra da akşam için nohut ıslattı. Hazır keyfi yerindeyken, ihmal ettiği bir işi yaptı, perdeleri suya bastırdı, büfeyi iyice parlattı. Tam yolunduğu ve azıcık oturacağı anda kapı çaldı, "Hüseyin'dir, kim olacak?" dedi, gitti açtı.

"Bak ne getirdim?" dedi Hüseyin, gözleri ışı ışı.

"Ne bu?" dedi Ayten.

"Sen anlamazsın. Bebek arabası" dedi Hüseyin alayla.

"Anlamam madem, ne getirdin?" dedi Ayten.

"Anlamazsın ama anlayacaksın. Bak, buradan üstü kapanıyor" diyerek çatır çutur bir şeyler yaptı. "Buradan katlanıyor" diyerek koca şeyi minnacık etti. Sonra çattadanak tekrar açıp, "Burası da çıkıyor, istersen yatak oluyor" deyip, sanki sihirbazmışçasına bir şeyler yaptı.

"Kimin bu şimdi?" dedi Ayten, gözlerini arabadan alamadan.

"Kimin olacak? Ema Hanım'larındı, Mıstık'ın oldu" dedi Hüseyin.

Ayten hâlâ şaşkın şaşkın bakıyordu alete, o sırada Hüseyin "işim var" deyip kaçtı. Azıcık bakmak istiyordu bebek arabasına, kocası gibi bükmek, eğmek, çattıdı çuttudu sesler çıkarmak istiyordu. Mistik tabi izin verir mi, anasının sırtında gezmeye alışık, bıraktın mı bun alıyor, başladı ağlamaya.

Ayten "İki dakika ağla valla. Ben buna bakıcam" dedi dönüp Mistik'a. Oğlan anlamış gibi susuverdi. Ayten tabi, evirip çevirirken aleti, birden kapanıverdi meret, sonra da ter içinde kalıncaya kadar uğraşsa da açamadı.

"Aman, lanet şey. Bize ne gerek bebek arabası. Sosyetik karılar gibi çocuğu içine koyup gezdirebilecek miyim sanki... Şu eşek ölüsünü kapının önüne çıkar, açabilirsen aç, bebeği evden getir, içine koy, gezdir falan. Nasıl yapıyor karılar bu işi ki?" deyip düşüncelere daldı. Aleti de gidip balkona koydu.

Hüseyin öğle vakti damladı, gidip Mistik'ı bir havaya attı, tuttu; paşa paşa beşiğinde duran çocuğu durduk yere viyaklattı. Masaya kurulup yemeğini yedi, "Bir kahve yap da yorgunluğumuzu atalım" dedi. Ayten önce Mistik'a mı baksın, kahve mi yapsın bilemedi. En sonunda Mistik'ı kucağına alıp pışpışlarken, bir yandan da kahve yaptı.

Birden aklına geldi Hüseyin'in;

"Nerde kız araba?" dedi, "Esmâ Hanım'ın kocası vakti zamanında onu ta Amerikalardan getirmiş, kaç çocuk geçmiş üstünden."

Ayten gözüyle kış kadar balkonda hiç boş yer bırakmayan koca arabayı gösterdi. Hüseyin üşenmedi, kalktı. Arabayı alıp mutfağın ortasına koydu. Sonra da aleti sanki kendi yapmışçasına, orasını burasını elleyip tekrar açtı.

"Getir kız, koyalım çocuğu içine" dedi. Ayten Mistik'ı Hüseyin'e verdi, olur da kendi koyarsa alet kapanıverir diye korkmuştu. Hiç de öyle bir şey olmadı, Mistik yeni yerini sevdi. Kocası yine birtakım numaralar yaparak sırtını dikleştirdi aletin. Ayten şaşakaldı, bu ne rahat bir şeydi böyle, kocası sahiden de iyi bir şey getirmişti bu kez eve.

Hüseyin sanki aleti kendi parasıyla almış gibi kasım kasım kasıldı, oğlanın içinde mutlu mesut oturduğunu görünce bir keyif sigarası yakarak oğlanı seyre daldı.

"Eee Ayten, bu velet böyle bütün gün arabanın içinde oturacak herhal. Yaşadın valla, sana yapacak iş kalmadı" dedi sırtarak.

Ayten içinden "Tövbe tövbe" diyerek işe koyuldu. Hüseyin söylediklerinde gayet ciddi, onay bekliyordu, sahiden de şimdi Ayten'in yan gelip yatacağını sanıyordu.

"Çocuk kuzu baksana. Ne iş tutturucan sen şimdi?" dedi.

Ayten umursamaz bir tavırla kocasına baktı; "Ne yapıcım? Çocuk duruyorken evlere makine tutucam, paça yapıcım" dedi Ayten.

"E iyi bakalım" diyerek kalktı yerinden Hüseyin, sanki karısının daha yapacak işi olmasına sevinmişti. Çıkıp kahveye gitti. Ayten o sıra evi köşe bucak süpürdü. Mutfağa baktı. Mistik elindeki sigara jelatinini hışırdatıyordu. "Bu çocuk uykusunda meleklerle görüştü galiba" dedi içinden. Tam o sırada Mistik homurdandı, kıpırdandı ve annesinin gözlerinin önünde, hem de iki santimcik uzağındayken, eğilip süpürgeye bakacağı tuttu ve kafa üstü yere çakılıverdi. Ayten'in o an başından aşağı kaynar sular döküldü, bütün etleri mıncıklyorlarmış gibi acıdı, içine binlerce diken battı. Öylece iki saniye durduktan sonra kendine geldi, bebeği kaptığı gibi kucağına aldı. Önce kafasını yokladı. Kanamıyordu.

Sonra gözlerine baktı, şöyle bir salladı, Mistik birden ağlamaya başladı. "İyidir ağlamak. İyidir iyidir" diye kendi kendine konuştu. Ne yap-sın bilmiyordu, ya çocuğun beynine bir zarar geldiyse diye düşünüyordu. Ya aptal olursa... Doktor hanımdan duyduğu gibi kafasına buz koymak geldi aklına, bir torbaya üç buz doldurup yeni susmuş olan Mistik'ın kafasına dayadı. Oğlanın kafası üç dakikada şişivermişti. Neden sonra aklına doktor hanımın kapısını çalmak geldi, sonra hatırladı. Doktor hanım bu saatte eve dönmüş olamazdı. "Hüseyin benim çocuğu kafa üstü düşürdüğümü duyarsa kafamı patlatır" diyordu içinden.

Hüseyin bu; bir şeyleri sezmiş gibi tam da o an geliverdi. Mistik şimdi kışını yırtarcasına bağırıyordu. Kolunda Mistik, kafasında da buzlar olduğu halde Ayten kapıyı açtı. "Nooluyor lan? Apartman yıkılıyor" dedi Hüseyin. Ayten yediği halı gösterdi, Hüseyin ağzı açık bakakaldı.

"Nooldu lan Mistik'ımın kafasına?" dedi.

Hep öyle olurdu zaten, çocuğun kafası şişince kıymetlenmişti. Ayten hâlâ sıkı sıkı buzu çocuğun kafasına bastırmakta olduğunu anlayınca elini çekiverdi. Mistik da o an sustu.

"Ne olacak?" dedi, "Arabadan düşüverdi."

Hüseyin inanmaz gözlerle karısına baktı, bebeğin o şıkır şıkır çalışan arabadan düşebileceğine ihtimal vermemişti. "Vay be" dedi şaşkınlıkla, oğlanın kafasını unutuvermişti. "Esmâ Hanım'a sormak gerek, ne diye düştü ki şimdi içinden bu çocuk?" dedi. Şaşıрма sırası Ayten'deydi, daha herife "Sağlık ocağına mı götürsek acaba?" diyememişti. Arkasından bağıracaktı ki baktı ki koca şiş inmiş. "İyi bu herhal. Bir de meme emerse tamadır" diyerek zorla çocuğu memeye tuttu. Bereket Mistik az buçuk emdi, sonra da bir

saat ağlamaktan yorgun düşmüş olacak, uyuyakaldı.

Ayten'in işte o an içi cız etti, sabahtan beri Mıstık'ın bezi- ni değiştirmediyini fark etmişti. Yeniden işaret parmağını kıvrıp kafasına iki tıklattı, çok kızmıştı kendine. Çocuğun bezi leş gibiydi, kaka yapmamıştı şükür, ama pişik olmuştu işte. Yere çömelip ellerini başının arasına aldı ve böğürerek ağlamaya koyuldu. Bebeği öylece çıplak bırakmıştı yatağa, altı yanıyordu çocuğun, kafası zonkluyordu ama uyuyordu işte. Ayten, "Ne biçim bir anayım ben?" diye diye bağıyor, bir yandan da göz ucuyla parıl parıl parlayan güneşe bakıyordu. Ağlamayı kesince bir de baktı ki kuşlar civıldıyor, ılık mayıs havası içeri doluyor, kediler mırıl mırıl mırıldanıyor. Böyle susup da bakınca, görünce akıp giden baharı, bu kez daha da gürültülü ağlamaya başladı. Niye böyle dolu dizgin ağladığını tam olarak kendi de bilmiyordu, bebeğe mi, şuracıkta, dört duvar arasında ömür tüketen kendine mi, az sonra bez kaynatacak olmasına mı, paçalara, overloklara mı bilemiyordu...

Bir süre sonra elinin tersiyle gözündeki yaşı sildi, çocuk nefes alıyor mu diye baktı, "Allah'ıma bin şükür" diyerek çocuğun kel kafasını okşadı. Hüseyin'in geçen gün getirdiği bakkal bezlerinden bir tane çıkardı, "Nasil takacağız bakalım bu mereti?" diyerek işe koyuldu. Derken birden bezi bıraktı, çocuğu kaptığı gibi musluğun altına götürdü, yıkayıp altına zeytinyağı sürdü. İşte ana dediğin böyle olurdu, bezi şimdi takabilirdi. Mıstık kıcı yırtılıyormuş gibi bağırıyordu, Hüseyin, "Şey diyecektim" diye cevap verdi.

Bir hışım sokak kapısını açtı sonra, "Hüseyin" diye bağırdı boşluğa. Hüseyin merdivenleri ikişer üçer inerek geldi. Ayten, "Git de şu çocuğun başına da kıcına da ilaç al" dedi.

"Ne oldu ki kıcına?" dedi Hüseyin.

"Ne olacak, yanıyord kıcı" dedi Ayten.

"Ulan küçücük veledin hakkından gelemiyor musun? Ne ilacı isteyeceğim şimdi ben?"

"Kafa üstü düştü de. Bir de yetmiyormuş gibi bizim karı kıcını çişli bırakmış, yanıyormuş de, olsun bitsin" dedi Ayten.

Hüseyin, karısının suçunu kabullenmesine sevinmişti ama Mıstık öyle sesli ağlıyordu ki, başka bir şey demeden gitmeyi yeğledi. İki merhemle eve döndü. "Bu başına, bu da kıcına" diyerek merhemleri Ayten'e uzattı. Ayten, "Bu başına, bu kıcına" diye tekrar etti, sonra merhemleri titizlenerek oğlana sürdü. Bir süre sonra Mıstık rahatlar gibi oldu, merhemler de, bez de iyi gelmişti, acaba ne zaman yeni bez takılacak diye Ayten yine dertlendi. Ara ara açıp bezi, ağırlığını kontrol etti, sonra Mıstık'ı hava alsın diye soyup bir havluya bıraktı. Mıstık keyifle bir o yana bir bu yana dönünce Ayten sevindi, işte sonunda her şey yoluna giriyordu.

Mıstık'ı göz hizasından ayırmadan bezleri yıkamaya girişti. Bu zahmetli iş biterken; ev sabun, çiş ve bebek kokarken

Hüseyin damladı.

"Ne var? Yine ne oldu?" dedi Ayten.

Hüseyin çocuk gibi kıvranıyordu, "Akşama ne var yemekte?" dedi.

"Nohutla pilav. Ne oldu ki?"

Hüseyin; "Şey diyecektim" diye cevap verdi.

"Ne diyecektin?"

"Üşenmezsen, tabaklarımızı alıp köşedeki gazinonun bahçesinde yiyelim yemeği. Müzik de var. Oğlanı da yeni arabasına koyarız. Yaz geldi bir çıkamadınız dışarı, temiz hava alırsınız sen de oğlan da. Ne bileyim yani. Olur mu?"

Ayten susmuş düşünüyordu. Dışarıda yemek yiyeceklerdi demek. Rüyası geldi aklına; tokasını takmış düğüne gidiyor görmüştü kendini. Rüya az buçuk değişse de gerçek olmuştu işte. Eliyle kafasını yokladı, toka hâlâ oradaydı. Birkaç saat sonra da Ayten dışarıda olacaktı.

"Bebek gene düşmesin?" dedi.

"Yok, öğrendim ben onu" dedi Hüseyin. "Kemerini varmış, onu bağlayacakmışız."

"İyi ya madem" dedi Ayten, parmaklarını tarak gibi yapıp saçlarını düzeltti.

"İyi ya madem" dedi Hüseyin karısının saçlarına bakarak. "Bebek arabasını ben çıkarırım."

Ayten evde kalan son işleri yaptı, tabakları hazırladı. Mıstık'a yeni bir bez taktı, temiz bir şort giydirdi. Sonra düğün olursa giydiği eteklerden birini dolaptan çıkardı, ütiledi. En sonra tokasını yerinden çıkartıp tekrar taktı.

Şimdi hazırды.■

Balkanlardan Günümüze Baharın Müjdecisi, Yenilenmenin Simgesi

MART NİNE ve MARTENİÇKA

Marteniçka, Mart ayını büyükkane olarak kişiselleştiren eski bir Balkan ve Trakya geleneğinin simgesi. Bulgaristan başta olmak üzere, Balkanlarda her yıl 1 Mart'ta kutlanan Baba Marta, 'Mart Nine' anlamına geliyor. Halk efsanesine göre, Mart Nine vakti geldiğinde ortaya çıkar, kışı bitirerek baharı başlatır. Mart ayı, Balkan halk öykülerinde, kadın olarak canlandırılan tek aydır.

Marteniçkalar günümüzde yüzyıllardır devam eden Baba Marta, yani Mart Nine kutlamalarının simgesi ve tılsımı haline gelmiştir. Bazı yörelerde farklılıklar göstermekle birlikte, çoğunlukla kırmızı ve beyaz ipliklerle yapılan bileklik şeklinde karşımıza

çıkan marteniçkalarda kırmızı, doğumu veya yaşamı temsil ederken beyaz, saflığı, temizliği ve tazelenmeyi, yenilenmeyi, yeniden başlamayı simgeler. Baharın gelişini ve yeni hayatı müjdelere. Eskinin yerini yeninin aldığını anlatır.

Günümüzde, Balkanlarda bir mağazadan alışveriş yaptığınızda marteniçka hediye edilmesi gelenek haline gelmiş. Esasında geçmişten beri uygulanan gelenek, kendi ellerinizle yaptığınız bir bilekliğin veya kırmızı beyaz renklerden oluşan bir yaka

süsünün yakın bir arkadaşa, önem verilen bir kişiye verilmesi şeklindedir. Çoğunlukla elde yapılan, kırmızı beyaz ipliklerden oluşan marteniçkalar son dönemde hediyelik eşya mağazalarının da vazgeçilmezlerinden oldu.

Bu anlamlı gelenek, son dönemde ülkemizde de görülmeye başladı. Marteniçkalar, başlangıçta sadece kırmızı beyaz ipliklerden yapılırken, sonraları nazardan koruması için altın veya gümüş para da bağlanmaya başlanmış. Bunun, hastalıklardan koruyucu gücü olduğuna inanılıyor.

Günümüzde, bükülmüş kırmızı ve beyaz iplerden yapılmış bilekliklerin yanısıra, püskül, top, insan gibi değişik şekillerden oluşan tılsımlar da yapılıyor. Geçmiş dönemde önemli bir yere sahip olan marteniçkalardan birisi de Pijo ve Penda adıyla anılan kırmızı beyaz iplerden yapılmış kuklalar.

Hediye edilen marteniçkayı aldığınız andan başlayarak, baharın ilk belirtilerini görünceye dek bileğinizde veya yanınızda taşımanız gerekir. Yerine göre farklılıklar gösterebilen bahar belirtileri bir ağaçta tomurcuğun açılması olarak da görülebilir, leyleklerin ortaya çıkmasıyla da. Baharın belirtilerini fark edemeseniz bile, marteniçka bilekliğinizi Nisan ayında çıkartabilirsiniz.

Çıkartılan marteniçkalar, genellikle çiçek açmaya başlamış veya ilk yaprağını çıkartmış ağaçlara asılır. Böylelikle, marteniçkanın asıldığı ağaçların daha verimli olacağına inanılır.

Gelelim günümüze dek anlatılmaya devam eden Mart Nine (Baba Marta) halk öyküsüne. Bu öykü, büyük oranda Balkan mitolojisine dayanır. Bulgaristan, Romanya, Moldova, Makedonya, Yunanistan ve Arnavutluk gibi Balkan ülkelerinde yaygın

bilinen halk hikâyesine göre, Mart Nine (Baba Marta), Ocak (Büyük Sechko) ve Şubat'ın (Küçük Sechko) kızkardeşidir. Yaramazlıklarıyla onu sürekli mutsuz ederler. O yüzden sürekli onlardan kurtulmaya çalışır. Onlardan kurtulması, kıştan arınma, baharın kutlanması ritüeline dönüşür.

Başka bir öyküde, Mart Nine, ruh haliyle havayı etkilediği için, mutlu olduğunda güneş çıkmakta, ılık rüzgarlar esmekte ve gökyüzü açmaktadır. Kızgın olduğunda, gökyüzünü bulutlar kaplar, rüzgar soğuk esmeye başlar ve hava soğur. Burada, aynı zamanda Mart ayının değişken hava koşullarına da gönderme yapılmaktadır.

Geleneklere göre, Baba Marta gelmeden Şubat ayının sonlarında evlerin temizlenmesi adettendir. Baba Marta'nın baharı getirmesi için bu gereklidir. Bahar temizliği, eskinin temizlenmesini, yeniye yer açılmasını temsil eder.

Yaygın inanış, kırmızının yaşamı ve beyazın yeniyi simgelediği yönünde. Birlikte kullanılmasının anlamı, yeniden doğuştur. Tıpkı, ölüm gibi kıştan sonra hayatın kendini yeniden gösterdiği bahar gibi. Bahar yeniden doğuştur.

1 Mart Baba Marta (Mart Nine) günü geldiğinde, her yer çiçeklerle süslenir, bazı bölgelerde yerel mutfağın öne çıkan yemeklerinin yer aldığı ziyafetler verilir. [SZK]

DÜNYA KADIN YÜRÜYÜŞÜ FRANSA OCCITANIE TOPLANTISI'NDA FLORMAR DİRENİŞİ'Nİ ve
FRANSA'DA YVES ROCHER'E AÇTIĞIMIZ DAVAYI ANLATTIK

Flormar, Yves Rocher Direnişi Fransa'da Kadınların Gündemindeydi

24 Nisan 2013 tarihinde Bangladeş'te meydana gelen ve binlerce işçinin çalıştığı esnada sekiz katlı Rana Plaza binasının çökmesiyle meydana gelen, 1134 işçinin hayatını kaybettiği, 2500 işçinin yaralandığı facianın onuncu yılında, Fransa'nın Occitanie bölgesi Dünya Kadın Yürüyüşü'nün düzenlediği "Fransa'da ve Dünyada Kadın İşçi Sömürüsü" konulu çevrimiçi toplantıya Petrol-İş Sendikası adına katılarak Flormar direnişini ve Fransa'da açtığımız davanın ayrıntılarını anlattık.

ActionAid France'nin davetlisi olarak, bileşeni bulunduğu Dünya Kadın Yürüyüşü Occitanie bölgesinin düzenlediği 'Fransa'da ve Dünyada Kadın İşçi Sömürüsü' konulu çevrimiçi toplantıya konuşmacı olarak katıldık.

Toplantıya konuşmacı olarak Dünya Kadın Yürüyüşü Occitanie (Oksitan-ya) grubu adına Marie-Thérèse Martinelli, Bangladeş'li kadın hakları savunucusu Salima Sultanat, Fas Kadın Hakları Birliği'nden Latifa Bouchoua, ActionAid France adına Salma Lamqaddam katıldı. Petrol-İş Sendikası adına Petrol-İş Kadın Dergisi genel yayın yönetmeni Selgin Zirhlı Kaplan'ın söz aldığı toplantıda katılımcılar kendi ülkelerinde kadın işçilerin uğradığı ayrımcılıktan, insanlık dışı çalışma koşullarından söz etti.

Petrol-İş olarak Flormar'da kadın işçilerin uğradığı cinsiyet ayrımcılığını, insanlık dışı çalışma koşullarını, sendikal haklara ve emek haklarına yönelik ihlalleri anlattık. Ayrıca işverenlerin direniş boyunca kadın işçilere yaşattığı zorluklar da ayrıntısıyla paylaşıldı. Direniş boyunca yaşanan gelişmeler ve son olarak Fransa'da açılan davayla ilgili ayrıntılar da anlatıldı. Direniş sırasında kadın dayanışmasının önemine ve ülkede başlayan doğal boykot sürecine de değinildi. Kadınlar için kadınlar tarafından üretilen bir ürünün yine kadınlar tarafından tüketilmemesinin, markanın mağaza ve satış temsilcilikleri önünde hem sendikamız hem kadın ve emek grupları tarafından protesto gösterileri yapılmasının dayanışma açısından taşıdığı öneme vurgu yapıldı. ■

Anayasal haklarını kullanarak Petrol-İş Sendikası'na üye oldukları için işten atılan, 15 Mayıs 2018 tarihinde haklarına sahip çıkmak için yüzde sekseni kadın 132 işçinin başlattığı 297 günlük direniş kazanımla sonuçlanmış, ancak Fransız kozmetik devi Yves Rocher'in Flormar'daki sendikal hak ihlalleriyle ilgili mücadele bitmemiştir.

Petrol-İş, Flormar/Yves Rocher'de çığnayan sendikal haklar için hukuki mücadeleyi uluslararası alana taşımış, Fransa'da 2017 yılında kabul edilen ve Fransa'da en az 5.000 işçi çalıştıran şirketlerin bütün dünyada insan hakları, işçi hakları ve çevre haklarına yönelik yaptığı ihlallerden zarar görenler tarafından Fransa'da dava edilebilmelerine olanak tanıyan "Gerekli Özeni Gösterme

Yükümlülüğü Yasası"na dayanarak 2018-2019 yıllarında yaşanan hak ihlalleriyle ilgili 23 Mart 2022'de Paris Ceza Mahkemesinde dava açmıştı. Dava, Petrol-İş Sendikası, Fransa merkezli avukatlık bürosu Sherpa, ActionAid Fransa ve Flormar'da işten atılan 34 işçi tarafından açılmıştı.

ActionAid International'ın Fransa şubesi olan 'ActionAid France' tüm dünyada ekonomik ve sosyal hakları için mücadele edenleri destekliyor, çokuluslu şirketlerin ve hükümetlerin hak ihlallerine karşı mücadele ediyor. Flormar işçilerinin sesini Fransa'da ve dünyada duyurmak, Yves Rocher'in hak ihlallerinin ifşa edilmesi için hazırladığı dosyayı Fransa medyasıyla paylaşan ActionAid France, medya aracılığıyla kamuoyu oluşturmaya çalışmıştır.

ILO TÜRKİYE'NİN ÇALIŞMA YAŞAMINDA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİ 2. DENEYİM PAYLAŞIM FORUMU'NDAYDIK, 30 KASIM 2022

ILO 190 ÇALIŞMALARINI PAYLAŞILDI

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Türkiye Ofisi tarafından İsveç desteğiyle yürütülen "Kadınlar için Daha Çok ve Daha İyi İşler" programı kapsamında yürütülen "Çalışma Yaşamında Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi" deneyim paylaşım forumunun ikincisi 30 Kasım 2022 tarihinde Ankara'da gerçekleştirildi. Konfederasyon ve sendikalardan, sivil toplum örgütlerinden katılımcılar ILO'nun 190 sayılı sözleşmesiyle ilgili çalışmalarını ve gelecek planlarını paylaştı. Sendikaların yer aldığı bölümde Petrol-İş olarak biz de konuşmacı olarak katılarak çalışmalarımızı ve önümüzdeki dönemde gerçekleştirmeyi düşündüğümüz çalışmalarımızı paylaştık.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) çalışma yaşamında şiddet ve tacizin son bulması amacıyla Haziran 2019'da kabul ettiği 190 sayılı Çalışma Yaşamında Şiddet ve Tacizin Önlenmesi sözleşmesinin ülkemizde de imzalanması için ulusal düzeyde çalışmalar sürüyor.

Birincisi 31 Mart 2022 tarihinde yapılan ÇALIŞMA YAŞAMINDA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİ DENEYİM PAYLAŞIM FORUMU'nun ikincisi de 30 Kasım 2022 tarihinde gerçekleştirildi.

Programda, ILO Türkiye Ofisi Direktörü Numan Özcan, İsveç Ankara Büyükelçisi Staffan Herrström, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Nikolaus Meyer-Landrut'un açış konuşmalarının ardından Çalışma Yaşamında Kadına

Yönelik Şiddetle Mücadele başlıklı sunumlarla ILO'nun 190 sayılı sözleşmesiyle ilgili bugüne dek yaşanan gelişmeler, hayata geçirilen uygulamalar paylaşıldı, sonraki bölümde 31 Mart 2022 tarihinde gerçekleştirilen birinci paylaşım forumundaki çalışmalar gözden geçirildi. Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF) Başkanı Canan Güllü ve ILO Türkiye Ofisi Kıdemli Program Yöneticisi Ebru Özberk Anlı bu bölümde çalışmaları özetleyen sunumlarını paylaştılar.

Üç oturumdan oluşan Deneyim Paylaşım Forumu'nun, Gelişmeler ve Öneriler başlıklı ilk oturumunda konfederasyonlar adına katılan konuşmacıların paylaşımlarına ve ILO 190'la ilgili çalışmalarına yer verildi. İkinci oturumda sendikaların çalışmalarına

yer verildi. Üçüncü oturumda sivil toplum örgütlerinden ve iş dünyasından temsilciler konuyla ilgili örnek çalışmalarını paylaştılar.

Sendikaların sunumlarını paylaştığı ikinci bölümde dört sendikadan temsilciler söz aldı. Petrol-İş Sendikası bu bölümde söz alan dört sendikadan biri oldu. Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda bugüne dek pek çok konuda çalışmalar yürüten, girişimleriyle ilklere imza atan Petrol-İş Sendikası da bu bölümde sunum yapan sendikalardan biri oldu.

Petrol-İş Sendikası olarak hem kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda, hem toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda gerek tüzük gerek toplu sözleşme-

lerimizde yer alan hükümler, konuyla ilgili gerçekleştirdiğimiz çalışmalar, ILO 190'ın toplumsal cinsiyet eğitimimize dahil edilmesi, kadın üyelerimizle yürüttüğümüz kampanyalar, yayınlarımız, ILO'nun 190 sayılı sözleşmesinin ülkemizde onaylanması için hem Petrol-İş olarak hem ulusal ve uluslararası düzeyde ortaklaşa çalışmalarımızı paylaştık.

Önümüzdeki döneme ilişkin planlarımızı anlattık. Sunumda, 2022 yılı temsilci eğitimleri toplumsal cinsiyet derslerinde ve 25 Kasım kadına yönelik şiddetle mücadele günü kapsamında ILO'nun 190 sayılı sözleşmesinin imzalanması için yaptığımız farkındalık etkinliğinden görüntüleri de paylaştık. ■

PETROL-İŞ'Lİ KADINLAR:

**PETROL-İŞ'Lİ KADINLAR,
"ILO 190 İMZALANSIN,
ŞİDDET VE TACİZ
SON BULSUN!"
KAMPANYASIYLA
ILO'NUN 190 SAYILI
SÖZLEŞMESİNİN
İMZALANMASI
ÇAĞRISINDA
BULUNDU**

25 Kasım kadına yönelik şiddetle uluslararası mücadele günü kapsamında farklı işkollarından farklı şubelere bağlı işyerlerinden Petrol-İş'li kadınların 25 Kasım görselimizle katıldığı kampanyamıza ilgi büyüktü.

Petrol işkolundan ilaç çalışanlarına, plastik işçisi kadınlardan ambalaj çalışanlarına kadar pek çok alanda emeğiyle, gücüyle çalışma yaşamında yer alan kadın üyelerimiz, işyerlerinde yaşanan şiddet ve tacizin sona ermesinde etkin bir araç olma özelliği taşı-

yan ILO'nun 190 sayılı "ÇALIŞMA YAŞAMINDA ŞİDDET VE TACİZİN ÖNLENMESİ" sözleşmesinin imzalanması için kampanyaya geniş katılım sağladı. Kampanyaya erkek üyelerimiz de destek verdi.

Kampanya katılım fotoğrafları, Petrol-İş Kadın Dergisi'nin sosyal medya sayfasında paylaşıldı. Sosyal medya sayfamızda yayınladığımız kampanya fotoğraflarına binlerce kez tıklandı, binlerce kez paylaşıldı.

<https://www.facebook.com/petroliskadindergisi>

ILO 190 İmzalsın, Şiddet ve Taciz Son Bulsun

Adana Ceyhan Botaş

Adana Botaş Int.

Adıyaman Şubesi

Adana Botaş Int.

Aliğa Petkim

Aliğa Solufert

Aliğa Ravago

ILO 190 İMZALANSIN

Aliğa Solufert

Aliğa Solufert

Aliğa Tüpraş İzmir Raf.

Aliğa Solufert

Ankara Botaş

Ankara İşbir Optik

Aliğa Star Rafineri

Şiddet ve Taciz Son Bulsun

Ankara İşbir Optik

Aliğa Star Rafineri

Ankara İşbir Optik

Aliğa Star Rafineri

Ankara İşbir Optik

Ankara İşbir Optik

Aliğa Tüpraş İzmir Raf.

ILO 190 İMZALANSIN

Bursa Autoneum Erkurt Otomotiv

Aliğa Tüpraş İzmir Raf.

Bursa Plastiform

Bursa Autoneum Erkurt Ot.

Bursa Plastiform

Bursa Plastiform

Bursa Autoneum Erkurt Ot.

Şiddet ve Taciz Son Bulsun

Bursa Solar Patlayıcı

Bursa Plastiform

Bursa Solar Patlayıcı

Bursa Plastiform

Bursa Solar Patlayıcı

Bursa Plastiform

Bursa Solar Patlayıcı

ILO 190 İMZALANSIN

Çankırı Sumitomo

Çankırı Sumitomo

Gebze Plascam

Çankırı Sumitomo

Gebze Novares

Gebze Cambro Özay Plastik

Gebze Novares

Şiddet ve Taciz Son Bulsun

Gebze A Raymond

Gebze Cambro Özay Plastik

İzmir TPI Menemen

Gebze Alpla Plastik

İzmir TPI Menemen

İzmir TPI Sasalı

İzmir TPI Menemen

İzmir TPI Menemen

ILO 190 İMZALANSIN

Kırıkkale Tüpraş

İzmir TPI Sasalı

Kırıkkale Tüpraş

Kırıkkale Tüpraş

İzmir TPI Sasalı

Kırıkkale Tüpraş

Kırıkkale Tüpraş

Kırıkkale Tüpraş

Kırıkkale Tüpraş

Kocaeli Tüpraş

Şiddet ve Taciz Son Bulsun

Kocaeli Tüpraş

Manisa Standart Profil

Manisa Standart Profil

Manisa Standart Profil

Manisa Standart Profil

Manisa Standart Profil

Manisa Standart Profil

ILO 190 İMZALANSIN

Manisa Standart Profil

Manisa Standart Profil

Manisa Standart Profil

Manisa Standart Profil

Manisa Standart Profil

Manisa Standart Profil

Manisa Standart Profil

Şiddet ve Taciz Son Bulsun

Manisa Standart Profil

Manisa Standart Profil

Trakya Pas South

Manisa Standart Profil

Trakya Pas South

Trakya Pas South

Trakya Pas South

Trakya Pas South

Trakya Pas South

"Hiç ara vermeden
yirmi yıldır
yayınlamanın
haklı gururu"

**Hem evde, hem işte çalışan kadınların
dergisi yirmi yaşında**